

EVA MOZES KOR și LISA ROJANY BUCCIERI

AM SUPRAVIEȚUIT LAGĂRULUI MORTII

**Povestea adevărată a româncei Eva Mozes,
una dintre „gemenele doctorului Mengele” de la Auschwitz**

Eva Mozes Kor • Lisa Rojany Buccieri

AM SUPRAVIEȚUIT LAGĂRULUI MORȚII

Eva Mozes Kor • Lisa Rojany Buccieri

AM SUPRAVIEȚUIT LAGĂRULUI MORȚII

Povestea adevărată a româncei Eva Mozes,
una dintre „gemenele dr. Mengele” de la Auschwitz

Traducere din limba engleză
de Mihai-Dan Pavelescu

METEOR
PUBLISHING

Redactor: *Ioana Bârzeanu*
Tehnoredactor: *Mariana Radu*
Copertă: *Roxana Geantă*

Titlul original: *Surviving the Angel of Death,
The True Story of a Mengele Twin in Auschwitz*

Copyright © 2009 by Eva Mozes Kor and Lisa Rojany Buccieri

© 2012, reeditare 2019 Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate
editurii METEOR PUBLISHING

Contact:
C.P. 41-128
Tel./Fax: 021.222.83.80
E-mail: editura@meteorpress.ro

Distribuție la:
Tel./Fax: 021.222.83.80
E-mail: carte@meteorpress.ro
www.meteorpress.ro

ISBN 978-606-910-133-9

Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Națională a României

DEDICAȚIE

Dedic această carte amintirii mamei mele, Jaffa Mozes, tatălui meu, Alexander Mozes, surorilor mele Edit și Aliz, și surorii mele gemene, Miriam Mozes Zeiger. O dedic totodată copiilor care au supraviețuit lagărelor, și tuturor copiilor din lume care au supraviețuit neglijențelor și abuzurilor, ca un omagiu adus eforturilor lor de a depăși traumele pierderii copilăriei, familiei și sentimentului apartenenței la o familie. În sfârșit, dar nu în cele din urmă, dedic această carte fiului și fiicei mele, Alex și Rina Kor, care sunt bucuria, mândria și stimulul vieții mele.

– *EMK*

Pentru Olivia, Chloe și Genevieve: motivele existenței mele. Și pentru sora mea, Amanda, care mi-a salvat viața.

– *LRB*

PROLOG

Pentru prima dată după multe zile, ușile vagonului au fost trase în lături, și lumina zilei s-a revărsat asupra noastră ca o binecuvântare. Zeci de evrei fuseseră înghesuiți în vagonul acela mic pentru transportul vitelor, care se hurducase apoi prin țară, îndepărtându-ne tot mai mult de căminul nostru din România. Oamenii se împingeau acum disperați, pentru a ieși afară.

M-am ținut strâns de mâna surorii mele gemene în timp ce eram îmbrâncite pe peron. Nu știam dacă să fim fericite pentru că fusesem eliberate sau dacă să ne temem pentru ce va urma. Aerul dimineții era friguros; vântul rece ne mușca picioarele goale prin țesătura subțire a rochițelor noastre roșu de Burgundia, identice.

Era dis-de-diminează: soarele abia începuse să se ridice deasupra orizontului. Peste tot se vedeau garduri înalte din sârmă ghimpată ascuțită. Din foișoarele de pază, santinelele SS, *Schutzstaffel* în germană, își aținteau armele automate spre noi. Câinii de pază ținuți de alți SS-ști se smuceau în lese, lătrând și mârâind aidoma unui câine turbat pe care-l văzusem odată în gospodăria noastră, cu fălcile spumegând și colții albi și ascuțiți scânteind. Îmi bătea inima tare. Mâna asudată și caldă a surorii mele mă strângea puternic. Mama, papá și cele două surori mai mari, Edit și Aliz, stăteau lângă noi, când am auzit-o pe mama șoptindu-i tatei:

— Auschwitz? Țsta-i Auschwitz? Ce-i locul ăsta? Nu-i în Ungaria?

— Suntem în Germania, a sosit răspunsul.

Trecusem granița și intrasem pe teritoriul german. Mai exact ne găseam în Polonia, dar germanii o ocupaseră și aici se aflau toate lagărele lor de concentrare. Nu fusesem aduși într-un lagăr de muncă silnică din Ungaria, ca să muncim, ci într-un lagăr de concentrare nazist, ca să murim. Înainte de a avea timp să asimilez această veste, m-am simțit împinsă spre o latură a peronului.

— *Schnell! Schnell!* Repede! Repede!

Gardienii SS îi scoteau pe toți deținuții din vagonul pentru vite, mânându-i pe peronul cel mare.

Miriam s-a apropiat și mai mult de mine, în timp ce eram îmbrâncite din toate părțile. Lumina slabă a zorilor se întuneca atunci când deținuți înalți erau mai întâi îngrămădiți lângă noi, apoi îndepărtați de către gardieni, într-o parte sau alta. Părea ca și cum i-ar fi ales pe unii pentru ceva, iar pe alții pentru altceva. Despre ce era însă vorba?

Apoi zgomotele din jur au sporit în intensitate. Gardienii naziști și-au continuat trierea, împingându-i pe oameni în dreapta sau în stânga peronului. Căinii lătrau și mârâiau. Călătorii din vagonul pentru vite au început să plângă, să țipe și să zbiere; toți își căutau din priviri rudele, în timp ce erau smulși unii de lângă ceilalți. Bărbații erau despărțiți de femei, copiii de părinți. Dimineața se transformase într-un haos pur. De jur împrejur totul a început să se miște rapid, din ce în ce mai rapid. Era curată nebunie.

— *Zwillinge! Zwillinge!* Gemeni! Gemeni!

Peste câteva secunde, un gardian grăbit s-a oprit drept în fața noastră. Ne-a fixat cu privirea pe mine și pe Miriam, îmbrăcate în haine identice.

— Sunt gemeni? a întrebat-o pe mama.

Ea a șovăit.

— E bine dacă-s gemene?

— Da, a încuviințat gardianul.

— Sunt gemene.

Fără alt cuvânt, ne-a apucat de mână pe Miriam și pe mine și ne-a smuls de lângă mama.

— Nu!

— Mama! Mama! Nu!

Țipam și plângeam, întinzându-ne către mama, care, la rândul ei, se străduia să ne urmeze, cu brațele întinse, încercând să scape din mâinile unui gardian. Acesta a împins-o cu brutalitate spre cealaltă latură a peronului.

Am zbierat. Am plâns. Am implorat, însă glasurile ni se pierdeau în haos, vacarm și disperare. Dar, oricât de mult am fi plâns, oricât de tare am fi țipat, nu ar fi avut nicio importanță. Eu și Miriam fusesem alese din cauza rochițelor identice, pentru că eram gemene identice, lesne de detectat în mulțimea de deținuți evrei, epuizați și murdari. Curând, aveam să ne aflăm față în față cu notoriul medic nazist Josef Mengele. El îi împărțea pe oamenii de pe peron în cei care aveau să trăiască și cei care aveau să moară. Dar noi încă nu știam asta. Tot ce știam era că rămăsesem pe neașteptate singure. Aveam numai zece ani.

Și nu i-am mai văzut niciodată pe papă, pe mama, pe Edit ori pe Aliz.

CAPITOLUL I

Miriam și cu mine eram gemene identice, cele mai mici dintre patru surori. Dacă le-ați fi auzit pe surorile mele mai mari relatând fără chef povestea nașterii noastre, ați fi știut imediat că noi două eram răsfățatele familiei. Ce poate fi mai dulce sau mai drăgălaș decât două gemene identice?

Ne-am născut pe 31 ianuarie 1934, în satul Porț din Transilvania, România, în apropierea graniței cu Ungaria. Mamei i-a plăcut întotdeauna, încă de când eram prunci, să ne îmbrace în hăinuțe asemănătoare și să ne pună funde uriașe în păr, astfel încât oamenii să știe imediat că eram gemene. Ba chiar ne așeza pe pervazul ferestrei de acasă; trecătorii credeau că eram păpuși de porțelan în mărime naturală, nu ființe adevărate.

Semănam atât de mult, încât mama trebuia să ne însemneze în diverse feluri pentru a ne deosebi. Mătușilor, unchilor și verilor care ne vizitau gospodăria le plăcea să se joace de-a ghicitul, încercând să ne deosebească.

— Care-i Miriam și care-i Eva? medita câte un unchi derutat, cu o sclipire jucăușă în ochi.

Mama surâdea mândră către păpușelele ei perfecte și probabil că surorile noastre mai mari suspinau iritate. Una peste alta, majoritatea ghiceau greșit. Când am mai crescut și am început școala, ne-am folosit de asemănarea noastră aproape perfectă pentru a-i păcăli pe alții, ceea ce ne amuza copios. Și am profitat de câte ori am putut de trăsătura aceasta prețioasă și aparte pe care o împărtășeam.

Deși papá era strict și ne atrăgea atenția, atât nouă, cât și mamei, asupra pericolelor trufiei excesive, subliniind că până și

Biblia o condamna, mama era foarte preocupată de aspectul nostru. Ne făcea hainele la croitor, așa cum procedează azi oamenii bogați cu designerii vestimentari. Comanda materiale de la oraș și când acestea soseau, ne ducea pe Miriam și pe mine, dar și pe cele două surori mai mari, Edit și Aliz, la o croitoreasă din Suplacu, un sat vecin. În casa ei ne era îngăduit să răsfoim cu ochi flămânzi reviste în care apăreau manechine îmbrăcate în cele mai recente mode vestimentare. Mama era însă cea care lua decizia finală în privința croielii și a culorii rochițelor noastre, deoarece pe atunci fetele purtau întotdeauna rochii, niciodată pantaloni sau salopete, ca băieții. Și întotdeauna mama alegea pentru noi culorile roșu de Burgundia, albastru-cobalt și roz. După ce croitoreasa ne lua măsurile, se stabilea o dată pentru probe, când ne puneă să probăm rochițele. Croiala și culoarea lor erau întotdeauna identice – două piese transformate într-o pereche exact la fel.

Poate că alții erau derutați de asemănarea noastră extraordinară, însă papă ne putea deosebi după personalitățile noastre. Lui îi era clar cine eram după ținuta corpului, după un gest pe care-l făceam, sau pur și simplu în clipa în care deschideam gura să vorbim. Deși sora mea se născuse prima, eu aveam spirit conducător. Eram de asemenea sinceră și directă. Ori de câte ori voiam să-l rugăm ceva pe papă, sora mea mai mare, Edit, mă îndemna pe mine să-l abordez.

Tatăl meu, care era evreu practicant, își dorise mereu un fiu, fiindcă pe atunci doar băieții puteau să participe la serviciul divin public și să spună *Kadișul*, rugăciunea evreiască care se rostea la moartea cuiva. Papă n-a avut însă niciun băiat, ci doar fete. Întrucât eram cea mai mică dintre gemene și ultimul lui copil, se uita adesea la mine și spunea:

— Tu ar fi trebuit să fi fost băiat.

Cred că voia să spună că eu fusesem ultima lui șansă de a avea un fiu. Personalitatea mea n-a făcut decât să-i întărească

acest regret: eram puternică, curajoasă și deschisă – exact fiul pe care, probabil, și-l imagina.

Deși personalitatea mea puternică mă deosebea de ceilalți, avea și părți negative. Mi se părea că tata considera că totul era greșit la mine; nimic din ce făceam nu părea să-l mulțumească. De multe ori ne certam și ne ciondăneam, iar eu nu doream defel să cedez. Nu mă mulțumeam cu ideea că papá avea dreptate doar pentru că era bărbat, tatăl meu și capul gospodăriei. De aceea noi doi păream tot timpul să avem păreri opuse.

În mod clar atrăgeam din partea lui mai multă atenție decât Miriam și celelalte surori, însă nu era întotdeauna genul de atenție pe care o doream. N-am învățat niciodată să ocolesc adevărul prin minciunile nevinovate, așa încât aveam întruna necazuri. Țin minte că uneori umblam în vârful picioarelor prin casă, pentru a-l evita pe tata, deoarece sunt convinsă că se săturase de mine și de gura mea cea mare.

Privind retrospectiv, îmi dau totuși seama că înfruntările cu papá m-au întărit, făcându-mă și mai puternică. Am învățat să fiu mai isteță decât autoritatea. Fără să știu, bătăliile acelea cu tatăl meu m-au pregătit pentru ceea ce urma să vină.

Mama era complet diferită de tata. Era destul de educată pentru o femeie din vremurile acelea, deoarece nu toate femeile urmau școala. Cu atât mai mult în rândul evreilor practicanți, unde rolul fetelor și al femeilor era de a avea grijă de cămin și de familie, în timp ce educația și studiile erau rezervate băieților. Mama s-a asigurat ca noi să învățăm să scriem, să citim, să socotim și să studiem istoria și limbile străine, dar în același timp ne-a îndrumat să avem grijă de ceilalți oameni din comunitatea noastră.

Eram singura familie de evrei din satul Porț și eram prieteni cu toți. Mama știa toate veștile din sat și adesea dădea o mână

de ajutor vecinilor, mai ales tinerelor însărcinate. Le ducea tăiței sau prăjituri, le ajuta cu treburile casnice dacă erau bolnave, le oferea sfaturi pentru creșterea copiilor și le citea instrucțiuni sau scrisori de la alți membri ai familiei. Ne-a învățat pe mine și pe surorile mele să-i urmăm exemplul, ajutându-i pe cei mai puțin norocoși în viață, mai ales pentru că noi eram mai avuți decât mulți alții din sătucul nostru.

Antisemitismul invadase însă România încă de la nașterea noastră. Asta însemna că multora nu le plăceau evreii pur și simplu pentru că erau evrei. Copii fiind, n-am conștientizat însă ce însemna antisemitismul până în anul 1940, când ne-a ocupat armata maghiară.

Tata ne-a povestit odată despre un incident antisemit în care fusese implicat în 1935, când Miriam și cu mine aveam doar un an. În acel an, Garda de Fier, un partid antisemit violent care controla primăriile satești, poliția și ziarele, a alimentat ura împotriva evreilor, născocind povești false despre răutatea lor și despre faptul că doreau să-i înșele pe toți și să conducă lumea. Tata și fratele lui, Aaron, fuseseră aruncați în închisoare de Garda de Fier pe baza unor acuzații false de neplată a impozitelor. Nu fusese însă decât o minciună sfruntată, deoarece ei își achitaseră întotdeauna contribuțiile față de stat. În realitate, fuseseră „luați la ochi” și arestați numai pentru că erau evrei.

Papă ne-a povestit că după ce ieșiseră din închisoare, el și unchiul Aaron se hotărâseră să meargă în Palestina pentru a vedea dacă nu se puteau stabili acolo. În vremea aceea, Palestina era regiunea din Orientul Mijlociu unde trăise poporul evreu înainte de a fi exilat, în timpul Imperiului Roman; în perioadele de persecuție cu precădere, mulți evrei o considerau patria lor. La începutul secolului al XX-lea, o parte din Palestina fusese rezervată pentru evreii imigranți, iar în 1948, partea aceea avea să devină statul independent Israel.

Tata și unchiul Aaron stătuseră câteva luni în Palestina, după care reveniseră în România. După ce se întorseseră, unchiul Aaron și soția lui își vânduseră toate pământurile și bunurile și luaseră decizia să emigreze.

Papă o îndemnase și pe mama să plece și să se stabilească în Palestina.

— Este bine acolo, i-a spus el. Clima este caldă și există multe locuri de muncă.

— Nu, s-a împotrivit ea. Nu pot să plec cu patru copii mici după mine.

— Trebuie să plecăm acum, înainte ca situația să se înrăutățească aici, a insistat tata, care era îngrijorat de veștile pe care le auzea despre înțepirea persecutării evreilor în România și Europa.

— Ce voi face eu acolo? Cum o să ne descurcăm? Eu nu vreau să locuiesc în deșert, s-a plâns mama.

Și, așa cum fac uneori mamele, a pus piciorul în prag și a refuzat să plece. M-am întrebat adesea cum ar fi fost viața noastră dacă ea ar fi cedat.

În sătucul nostru din România, trăiam într-o casă frumoasă cu un domeniu agricol întins. Aveam mii de acri de culturi: grâu, porumb, fasole și cartofi. Aveam vaci și oi, de la care obțineam brânză și lapte. Aveam o podgorie mare și produceam vin. Aveam acri de livezi cu meri, pruni, piersici și cireșe zemoase în trei culori: roșii, negre și albe. Vara, cireșele acelea deveneau cerceii noștri frumoși, când ne jucam de-a doamnele elegante. Mama își iubea și grădinița de flori din fața casei, grădina de zarzavaturi din spatele casei, vacile, găinile și găștele.

O îngrijora însă cel mai mult ideea de a o lăsa în țară pe mama ei. Nouă ne plăcea să-i vizităm pe bunica și bunicul Herș, iar mama, ca unică fiică la părinți, se simțea responsabilă față

de bunica Herș, care avea sănătatea șubredă și trebuia adesea îngrijită.

— În plus, aici suntem în siguranță, repeta mama.

Ea credea cu adevărat că veștile despre evreii persecutați de germani și de noul lor șef de stat, Adolf Hitler, nu erau decât simple zvonuri. Nu înțelegea de ce ar fi trebuit să fugă în Palestina sau America, locuri sigure pentru evrei. Așa s-a făcut că am rămas în Porț.

Cele o sută de familii din Porț erau în mare parte creștine și aveau un preot, a cărui fiică, Luci, era cea mai bună prietenă a mea și a lui Miriam. Vara ne cocoțam în pomii din livadă, citeam povești și improvizam scenete într-un teatru micuț pe care-l înjghebasem întinzând un cearșaf între doi copaci. Iarna o ajutam pe Luci să-și împodobească bradul de Crăciun – nu-i spuneam însă tatei, deoarece n-ar fi fost de acord.

Deși începuseră să se răspândească zvonuri despre deportarea evreilor în lagăre de muncă, mama nu credea că am fi în pericol. Nici chiar după ce am auzit despre noile ghetouri – zone restricționate din orașele europene în care evreii erau siliți să locuiască în mizerie și sărăcie, pentru a putea fi controlați –, nu am crezut că am fi fost cu adevărat în pericol. Nici chiar atunci când unor evrei li s-au confiscat toate bunurile și libertățile și au fost trimiși în lagăre de muncă, unde erau siliți să trudească aidoma unor sclavi, tot n-am crezut că așa ceva ni se putea întâmpla nouă. N-am crezut niciodată că vor ajunge în sătucul nostru mititel.

Una dintre amintirile mele cele mai vechi este a unor evrei dintr-un lagăr de muncă din Budapesta care au trecut prin satul nostru. Guvernul maghiar i-a scos pe acei sclavi din lagăr și i-a pus să muncească la o cale ferată; după ce au terminat, au fost duși din nou în lagăr. Cât timp au lucrat la calea ferată, nu aveau unde sta peste noapte, și tata i-a lăsat să doarmă în

hambarul nostru. Uneori, veneau să-i viziteze nevestele lor și au locuit în casă la noi. Drept recunoștință, ne-au adus jucării și, cel mai important, multe cărți din oraș. Noi, copiii, ne pierdeam ore în șir în lumea poveștilor din acele cărți. Eu puteam citi o carte într-o zi. Mulțumită lor, mi-am dezvoltat dragostea pentru lectură de la o vârstă fragedă.

Așa cum am înțeles abia mai târziu din ce-am citit, Adolf Hitler ajunsese la putere în Germania în anul 1933 ca șef al Partidului Nazist. Hitler îi detesta pe evrei la fel de mult ca și Garda de Fier română, iar liderii partidelor antisemite și rasiste deveniseră aliați, unindu-se în ura lor comună și în planurile de a conduce toată Europa. După care, trupele Germaniei naziste au invadat Polonia în septembrie 1939 și a început al Doilea Război Mondial. Ungurii, care erau conduși de Miklos Horthy, au avut încredere în Hitler și i-au devenit aliați. Toate acestea se întâmplau în jurul nostru, dar încă destul de departe pentru ca numai papă să-și facă griji pentru siguranța noastră.

Situația s-a schimbat însă în vara anului 1940, când Miriam și cu mine aveam șase ani. Hitler a retrocedat Ungariei partea de nord a Transilvaniei. La momentul respectiv, populația din Transilvania era compusă în mod aproape egal din români și maghiari, însă toți din satul nostru erau români. S-a răspândit zvonul că armata maghiară îi va uide pe evrei și români deopotrivă și că ne va incendia satul. Până și un copil de șase ani ca mine știa că ne aflam în pericol.

Miriam, cea mai tăcută dintre noi două, mi-a simțit neliniștea – mi-a citit-o probabil pe chip și în limbajul corpului –, dar nu s-a plâns niciodată; nu-i stătea în fire.

Într-o zi, în satul nostru a apărut o trupă de soldați maghiari, conduși de un ofițer într-o limuzină neagră, lungă și impresionantă. Sătenii au fost atenționați că armata conducea

acum țara, așa încât trebuia s-o primim cu brațele deschise. I-am auzit pe soldați cântând:

— Noi suntem soldații lui Horthy, cei mai frumoși soldați din lume!

În seara aceea, mama și tata le-au îngăduit soldaților să campeze în curtea noastră; comandantul a dormit în odaia pentru oaspeți. Mama i-a tratat pe ofițeri ca și cum ar fi fost de-ai casei: a copt plăcinta ei cea mai bună și i-a invitat să cineze cu familia. Țin minte că s-a discutat mult despre tot felul de mâncăruri minunate, iar eu și Miriam am fost foarte surescitate că stăteam la masă cu bărbații aceia importanți îmbrăcați în uniforme. A fost o seară plăcută și ofițerii au lăudat toate bucatele mamei. Înainte de a se retrage la culcare, i-au mulțumit și i-au sărutat mâna, un obicei curtenitor al multor bărbați maghiari și europeni din vremea aceea. A doua zi au plecat dis-de-dimineată, iar părinții noștri păreau mai liniștiți.

— Vezi? a spus mama. Nu există pic de adevăr în zvonurile acelea că i-ar uide pe evrei. Sunt niște gentlemen adevărați.

— De ce ar fi răspândit totuși oamenii asemenea istorii? a întrebat papá, fără să aștepte un răspuns, și cu atât mai puțin dezacordul mamei sau al altui membru al familiei. Ai însă dreptate, a concluzionat el. Naziștii nu vor veni niciodată într-un sătuc ca al nostru.

Iar noi am luat-o ca atare. Doar o spusese papá!

Cu toate acestea, mai târziu, spre noapte, părinții noștri au ascultat la un aparat de radio cu baterii, în spatele ușilor închise. După aceea au vorbit între ei în idiș, un dialect pe care niciuna dintre noi, fetele, nu-l înțelegeam, discutând despre știri. Oare ce auziseră de era atât de secret? De ce încercau să ne ascundă acele știri?

Mi-am lipit urechea de ușă și am ascultat atentă, încercând să aud cât mai multe.

— Cine-i Hitler? i-am întrebat când au ieșit din cameră.

Mama ne-a respins întrebările cu asigurări vesele:

— Nu trebuie să vă faceți griji. Totul va fi bine.

Dar noi auzisem niște fragmente din emisiunile de radio, în care Hitler zbiera că va uide toți jidanii. Ca și cum am fi fost niște gândaci! *Simțeam* că ceva nu era în regulă, indiferent cât de mult ar fi încercat părinții să ne convingă de contrariu. Iar din cauza comportamentului lor secretos, până și Miriam a început să se neliniștească. Noi am fost întotdeauna sensibile, chiar de mici. Ne temeam de cuvintele nerostite, de ceea ce nu se discuta.

În toamna anului 1940, eu și Miriam am început școala. Spre deosebire de școlile elementare de azi, școala noastră îi găzduia în aceeași încăpăre pe toți copiii din clasele I-IV. Eu și Miriam eram singurii evrei. Eram de asemenea singurii gemeni. În fiecare zi mergeam la școală îmbrăcate la fel și aveam funde de aceeași culoare legate la capătul cozilor lungi. La fel cum se întâmplase cu rudele noastre, noii colegi de clasă se amuzau încercând să ne ghicească identitatea reală.

Am descoperit de asemenea că aveam două învățătoare unguroaice noi, pe care naziștii le transferaseră din oraș. Spre surprinderea mea, au adus cu ele cărți ce conțineau atacuri la adresa evreilor. Cărțile aveau și caricaturi în care evreii erau prezentați ca niște clovni cu nasuri mari și pânțe proeminente. Și, minunea minunilor, am văzut pentru prima dată „imagini mișcătoare” proiectate pe perete – așa numeam noi primele filme, deoarece nu știam ce era un „film”. Îmi amintesc limpede un film scurt, intitulat „Cum să prinzi și să omori un jidan”. Peliculele acelea de propagandă, cam de durata reclamelor actuale, dar pline de ură, erau proiectate înaintea filmelor propriu-zise în cinematografele din orașe. Imaginați-vă cum ar fi să priviți instrucțiuni despre uciderea evreilor înaintea unui film de desene animate 3D!

Vizionarea filmelor pline de ură și lecturarea cărților rasiste i-au inflammat pe ceilalți elevi. Prietenii noștri, sau alți copii care ne fuseseră prieteni, au început să ne spună mie și lui Miriam „jidance împuțite și puturoase”. Apelativele lor mă înfuriau realmente. Cine erau ei să ne facă „împuțite”? Știam că eram la fel de curată ca oricare dintre ei, dacă nu chiar mai curată! Copiii au început să ne scuipe și să ne bată cu orice ocazie. Într-o zi, în manualul nostru de aritmetică am citit următoarea problemă: „Dacă ai cinci jidani și omori trei jidani, cu câți jidani mai rămâi?”

Tulburate și speriate, Miriam și cu mine am fugit acasă, plângând. Hainele ne erau murdare, fiindcă fusesem din nou trântite pe pământ, iar fețele prăfuite ne erau brăzdate de lacrimi.

— Îmi pare foarte rău, copilele mele, ne-a spus mama îmbrățișându-ne și sărutându-ne, dar nu putem face nimic. Nu vă temeți! Voi să fiți fete cuminți. Să vă spuneți rugăciunile, să faceți treabă în gospodărie și să învățați bine la școală.

Într-o zi a anului 1941, niște elevi i-au jucat o festă învățătoarei când era întoarsă cu spatele. I-au pus ouă de găină pe scaun. Toată clasa știa ce făcuseră, dar nimeni n-a suflat o vorbă. Toți ne-am ținut respirația când învățătoarea s-a întors de la tablă și s-a așezat pe scaun. Bineînțeles că, în clipa când a atins ouăle, ele s-au spart și i-au murdărit rochia cea nouă.

— Împuțitele de jidance au făcut-o! a declarat senin unul dintre băieții din clasă.

— Așa este? s-a uitat învățătoarea la mine și la Miriam.

— Nu, doamna învățătoare, nu-i adevărat!

Eram îngrozite. În viața noastră nu ne purtasem așa și nici nu făcusem pozne pe seama învățătorilor. Am fi pățit-o rău de tot din partea părinților dacă am fi îndrăznit așa ceva! Iar noi iubeam școala și ne plăcea să învățăm.

Apoi lucrurile au căpătat o întorsătură urâtă.

— Ba da, ele au făcut-o! au țipat ceilalți copii. Ele au făcut-o! Le-am văzut!

Era ca și cum se înțeleseseră pe furiș pe la spatele nostru, iar acesta era rezultatul.

Eu și Miriam am protestat, dar zadarnic. Eram evreice și eram vinovate.

Fără să mai pună alte întrebări, învățătoarea ne-a chemat în fața clasei pentru a ne pedepsi. A aruncat boabe de porumb uscat pe podea și ne-a silit să stăm în genunchi pe ele, timp de o oră, în fața tuturor elevilor. Boabele dure ne-au intrat adânc în pielea genunchilor neacoperiți, însă nu asta ne-a durut cel mai mult, ci atitudinea colegilor noștri de clasă care râdeau de noi, ne batjocoreau, se strâmbau și scoteau limba la noi. Eram nu numai șocate, ci și rănite.

Când ne-am întors acasă și i-am povestit mamei, ea a plâns, apoi ne-a strâns în brațe și ne-a zis:

— Îmi pare foarte rău, copilele mele. Noi suntem evrei și trebuie să îndurăm toate astea. Nu putem face nimic.

Cuvintele ei m-au înfuriat mai mult decât pedeapsa învățătoarei. Aș fi dorit să lovesc pe cineva eu însămi, să lovesc boabele acelea de porumb atât de tare, încât să le fac praf și pulbere. Cum era posibil ca vorbele mamei să fie adevărate?

La sfârșitul zilei, când papá s-a întors acasă de la muncile câmpului și a auzit ce ni se întâmplase, s-a comportat la fel ca mama.

— Vreme de două mii de ani, evreii au crezut că vor supraviețui dacă vor încerca să se împace cu toată lumea, a spus el. Noi trebuie să respectăm tradiția. Încercați pur și simplu să vă împăcați cu toți.

Deoarece eram atât de izolați, practic într-un sat uitat de lume, papá considera că naziștii nu se vor obosi să vină să ne ia de acolo.

Necazurile au continuat însă după-amiezile și serile. Adolescenți care erau membri ai Partidului Nazist Maghiar, deși nu aveau încă optsprezece ani – vârsta la care puteau începe stagiul militar – , ne înconjurau adesea casa și răcneau obscenități ore în șir.

— Jidani împuțiți! strigau ei. Porci nebuni!

Aruncau cu roșii sau cu pietre, spărgându-ne geamurile. Li se alăturau și alți săteni. Uneori, nu se opreau câte trei zile la rând, zile în care nu puteam ieși din casă.

— Papá, spuneam, te rog, ieși și oprește-i!

Doream ca el să facă ceva!

— Eva, nu putem face absolut nimic. Învață să accepți situația ca atare.

N-aveam cum să știu pe atunci, dar mama și papá se gândeau probabil că dacă ar fi încercat să-i oprească pe delincvenții juvenili sau să riposteze, ar fi fost arestați, iar noi am fi rămas singure. Cel puțin așa continuam să fim împreună ca o familie.

Eu și Miriam stăteam ghemuite laolaltă în patul nostru, speriate. Surorile mai mari se țineau departe de ferestre. Știam că și ele erau la fel de speriate. Situația s-a înrăutățit treptat. În iunie 1941, Ungaria a intrat în al Doilea Război Mondial ca aliată a lui Adolf Hitler, cel care-i ura pe evrei, și a Germaniei, țara sa. În alte locuri din Europa, evreii erau siliți să poarte steaua galbenă a lui David – steaua evreiască – pe haine, la loc vizibil, pentru ca toți să le știe etnia. Noi nu trebuia să purtăm steaua galbenă, însă toți știau că eram evrei. Ne simțeam tot mai izolați în sătucul nostru.

Spre deosebire de mulți copii evrei din Europa, lui Miriam și mie ni s-a îngăduit să urmăm cursurile școlii alături de copiii non-evrei, deși ne venea tot mai greu, fiindcă tachinările și batjocurile nu conteneau. Surorile noastre mai mari – Edit și Aliz – erau norocoase, deoarece primeau lecții de germană, artă

plastică, muzică, desen, matematică și istorie – subiectele cerute pentru liceu – din partea unui profesor evreu care locuia împreună cu noi.

Pe măsură ce lumina toamnei s-a înnegurat la începutul iernii, zilele au devenit mai scurte și viețile noastre încă și mai îngrădite. Nu ne mai aventuram să ieșim afară pentru a ne juca ori pentru a merge prin sat la fel de mult pe cât obișnuiam. Părinții noștri nu și-au trădat niciodată sentimentele, dar Miriam și cu mine eram tot mai speriate.

Apoi, într-o noapte de la sfârșitul lunii septembrie 1943, mama și papă ne-au scuturat, trezindu-ne din somn.

— Eva! Miriam! ne-au șoptit ei agitați. Îmbrăcați-vă! Puneți-vă hainele groase, cât puteți mai multe, jachetele și cizmele. *Să nu aprindeți lumânarea!* Trebuie să vă îmbrăcați pe întuneric. Și să nu faceți nici cel mai mic zgomot.

— Dar ce... ce facem? am întrebat eu somnoroasă.

— Fă așa cum ți se spune! a murmurat tata.

Ne-am îmbrăcat hainele groase și ne-am dus în bucătărie. În lumina cărbunilor ce mai străluceau în vatră, le-am văzut pe surorile noastre mai mari. Erau la fel de înfofolite, iar chipurile le erau împietrite în umbre.

Papă ne-a adunat pe toate patru laolaltă și a șoptit:

— Copii, a sosit timpul să plecăm. O să-ncercăm să trecem peste graniță, în România, unde vom fi în siguranță. Urmați-ne și țineți minte: niciun zgomot.

Mergând în șir indian, cu papă în frunte și mama după noi, ne-am furișat afară din casă, în beznă. Afară era rece și bătea vântul. În mintea mea exista un singur gând: „Avem necazuri, necazuri mari. Și fugim.”

Am mers în tăcere, una în urma celeilalte, spre poarta din spate a proprietății noastre, la marginea livezii. Imediat după poartă se afla calea ferată. În noaptea aceea nu trecea niciun

tren. Era liniște, cu excepția țârâitului greierilor și a strigătelor ocazionale ale păsărilor de noapte. Știam că dacă am fi mers vreo oră în lungul șinelor, am fi ajuns în partea românească a Transilvaniei. Când a ajuns la poartă, papá s-a aplecat să tragă zăvorul și a împins-o, reușind să o deschidă.

— Stai! a strigat un glas. Dacă mai faci un pas, trag!

Un ungur din Tineretul Nazist îndrepta o pușcă spre noi. Un grup de adolescenți ce purtau șepci kaki și brasarde naziste cu zvastici ne păziseră casa, ascunși, pentru a se asigura că nu vom pleca. Nu știam de cât timp stăteau acolo.

Nu eram decât șase evrei. Cum puteam fi atât de importanți? I-am strâns mâna lui Miriam, fără să îndrăznesc să mă uit direct la soldați, ci doar trăgând cu coada ochiului. Papá a închis poarta și flăcăii aceia ne-au escortat înapoi până la casă.

Unica noastră șansă de evadare se evaporase.

CAPITOLUL II

Pe 31 ianuarie 1944, eu și Miriam urma să împlinim zece ani. La aniversările din familie, mama făcea întotdeauna tort și transforma ziua într-o ocazie festivă și veselă. Acum însă n-am mai apucat să ne sărbătorim a zecea aniversare. Mama era prea bolnavă. În octombrie, aproape imediat după ce adolescenții naziști ne împiedicaseră evadarea, se îmbolnăvise de febră tifoidă și zăcuse în pat toată iarna. Pe atunci nu existau medicamentele de uz curent împotriva durerilor cauzate de febră și boli care există azi în toate farmaciile. Ne-am făcut griji în privința mamei și ne-am întrebat dacă va mai reuși să se însănătoșească. Ea fusese mereu puternică și plină de viață.

O doamnă evreică dintr-un sat vecin a venit să locuiască cu noi, pentru a avea grijă de mama și de treburile gospodărești. Edit, Aliz, eu și Miriam am ajutat-o, muncind mai mult decât sarcinile noastre obișnuite. Autoritățile naziste și maghiare ne supravegheau, dar nu ne impuseseră arest la domiciliu și nici nu ne interziseseră să ne părăsim locuința. Pe moment, păream în siguranță. Am continuat să mergem chiar și la școală, cu excepția zilelor rare în care manifestațiile naziste nu ne îngăduiau s-o facem. În zilele acelea învățam acasă, la fel ca surorile mai mari.

Libertatea noastră relativă s-a sfârșit brusc într-o dimineață din luna martie, după ce împlinisem zece ani. Doi jandarmi unguri au intrat în curtea noastră din față și au bătut la ușă.

— Strângeți-vă lucrurile! Haide, repede! O să fiți duși la un centru de transport.

Nu era deloc o rugămintă, ci un ordin în toată puterea cuvântului.

— Aveți două ore să v-adunați calabalâcul.

Mama abia a avut puterea să coboare din pat. Papá și surorile mai mari au strâns mâncare, așternuturi, haine – tot ce au crezut că am fi avut nevoie. Miriam și cu mine purtam rochițe la fel și am luat două perechi de haine identice.

Când jandarmii ne-au însoțit afară din casă, toți locuitorii din Porț ne-au privit plecând pe singurul drum care trecea prin sat. Vecinii au ieșit din case și s-au înșiruit pe uliță. Colegii de școală ne urmăreau cu privirea. Nimeni n-a încercat să-i oprească pe jandarmi. Nimeni n-a scos un cuvânt.

N-am fost surprinsă. Odată ce se răspândise zvonul despre încercarea noastră de a fugi în toiul nopții, situația continuase să se înrăutățească; șicanele sătenilor și ale copiilor lor deveniseră tot mai urâte și mai frecvente.

Până și Luci, cea mai bună prietenă a mea și a lui Miriam, stătea nemișcată când ne-am apropiat de casa ei, ferindu-se să ne privească în ochi. Nu ne-a spus că-i părea rău și nici nu ne-a dăruit ceva care să ne amintească de ea. Cu o clipă înainte de a trece pe lângă casa ei, am privit-o. Ea a plecat ochii. În tăcere, am lăsat în urmă locuința pe care o cunoscusem dintotdeauna.

Am fost suiți într-o căruță cu coviltir, trasă de un cal. Jandarmii ne-au dus în orașul Șimleul Silvaniei, un drum care a durat vreo cinci ore. După ce am ajuns acolo, am fost siliți să stăm într-un ghetou cu peste șapte mii de evrei din regiunea noastră a Transilvaniei, care anterior fusese teritoriu românesc. Eu și Miriam nu văzusem niciodată atâția oameni. Pentru noi o sută de persoane – numărul vecinilor noștri din sat – însemna o mulțime. Șapte mii de oameni – evrei toți! – erau mai mult decât văzusem vreodată adunați în același loc.

Ulterior am aflat că Reinhard Heydrich, șeful Biroului Principal de Securitate al celui de-al Treilea Reich, emisese un

ordin oficial potrivit căruia toți evreii din regiunile ocupate de naziști urmau să fie strămutați în așa-numitele „ghetouri” special amenajate pentru ei. Până atunci nu auzisem despre ele. Ghetourile erau zone înconjurate cu garduri, ziduri sau sârmă ghimpată, care fuseseră înființate în cele mai dărăpănate cartiere ale orașelor sau în cele mai sărace regiuni rurale. Evreii nu aveau voie să le părăsească fără un permis special, deoarece riscau pedeapsa cu moartea.

Ghetoul nostru se afla pe un câmp și era înconjurat cu un gard din sârmă ghimpată care arăta de parcă ar fi fost construit în grabă. Prin mijlocul câmpului curgea râul Beretău. Singura clădire era o fabrică din cărămidă, abandonată, în care comandantul ghetoului își stabilise cartierul general. Nu existau corturi, barăci sau alte structuri în care ne-am fi putut adăposti sau dormi. Comandantul ne-a adus la cunoștință că în scurt timp vom fi duși în lagărele de muncă forțată din Ungaria, unde urma să rămânem până la sfârșitul războiului.

— Nu veți păți nimic, a promis el.

Eu și Miriam i-am ajutat pe papă și pe surorile noastre să ridice un cort pe pământul reavăn, folosind cearșafurile și păturile pe care le adusesem. Ne-am chinuit, gâfâind și pufăind, în timp ce comandantul ghetoului se plimba înainte și înapoi cu mâinile în șolduri, după care a strigat:

— Nu-i frumos să vezi cum copiii Israelului trăiesc în corturi ca pe timpul lui Moise?

A hohotit după aceea asurzitor, de parcă spusese cea mai amuzantă glumă din lume.

Toată familia noastră a stat în acel cort. De fiecare dată când cerul se întuneca și începea să plouă, comandantul lătra printr-o portavoce:

— Demontați corturile! Vreau să fie mutate pe malul *celălalt*.

Era un ordin pe care nu-l justifica decât simpla cruzime. Până demontam corturile, treceam podul peste râu și ne instalam din nou adăposturile în noroi, eram uzi learcă.

Mama continua să fie foarte slăbită după boala ei, iar traiul în aer liber, în ploaie și frig, îi înrăutățea starea. Noaptea, eu și Miriam dormeam strâns lipite una de cealaltă, iar trupușoarele noastre ne ofereau reciproc căldură și confort.

Cât timp am stat acolo, toți capii de familie au fost duși la cartierul general pentru interogatorii. Într-o zi, gardienii germani au venit după papă și l-au luat la interogatoriu. Credeau că părinții mei ascuseseră în gospodărie aur și argint, sau alte lucruri prețioase, și doreau să știe unde anume le tănuiseră. Papă era însă agricultor și singurele lui avuții erau pământurile și recoltele pe care le producea. Le-a declarat gardienilor că nu avea argint, cu excepția sfeșnicelor noastre de Șabat. După patru-cinci ore, l-au adus la cortul nostru, întins pe o targă. Era brăzdat de urme de cravașă, din care supura sânge. Unghiile de la mâini și picioare îi fuseseră arse cu flacăra lumânărilor. A avut nevoie de multe zile pentru a se reface.

Eu și Miriam ne simțeam neajutorate. Eram doar niște copii, și ne așteptam ca părinții noștri să aibă grijă de noi. Dar ei nu puteau face absolut nimic pentru a ne îmbunătăți situația. Și nici noi, la rândul nostru, nu puteam face nimic pentru papă.

Sora noastră mai mare, Edit, și-a asumat responsabilitatea gătitului. Când venisem, ni se spusese să aducem alimente pentru două săptămâni, dar mama insistase să luăm tot ce puteam transporta: fasole, pâine și tăiței. Odată cu trecerea săptămânilor, ne-am raționalizat hrana și am mâncat fasole o dată pe zi. Uneori, non-evrei veneau la marginea ghetoului și aruncau înăuntru alimente și alte produse, însă nu țin minte dacă noi am reușit să luăm ceva din lucrurile acelea.

Până la urmă, mama a înțeles cât de groaznică era cu adevărat situația pentru familia noastră. Miriam și cu mine ne plângeam pentru că dormeam pe pământul umed și de permanente dureri de burtă, însă mama nu ne putea ajuta așa cum făcuse în trecut. Stătea așezată și clătina întruna din cap.

— Este numai vina mea, repeta ea. Ar fi trebuit să fi plecat în Palestina.

Ochii ei, adânciți în orbite din cauza bolii și înconjurați de cearcăne adânci din cauza lipsei de somn, dovedeau că era obsedată de decizia de a nu fi emigrat în Palestina împreună cu unchiul Aaron atunci când avuseseră această șansă. Acum, în mizeria și privațiunea ghetoului, devenea tot mai retrasă și mai deprimată.

Într-o dimineață de mai a anului 1944, gardienii germani ne-au anunțat că vom pleca la un lagăr de muncă aflat în Ungaria, după cum spuneau ei.

— Este spre binele vostru, au zis. Dacă veți munci, veți trăi. Toate familiile vor rămâne laolaltă.

Noi auzisem zvonuri care circulau printre adulții din ghetouri, că toți evreii care erau trimiși în Germania erau omorâți. De aceea, credeam că dacă vom rămâne în Ungaria, nu vom păți nimic, vom fi în siguranță.

Gardienii ne-au mai spus să nu ne luăm obiectele personale, deoarece în lagărul de muncă ne vor aștepta toate cele necesare, totuși mama și surorile mai mari au luat câteva lucruri de valoare din cort. Papá și-a luat cartea de rugăciuni. Eu și Miriam ne-am îmbrăcat rochițele roșii de Burgundia.

Gardienii ne-au escortat până la calea ferată și ne-au urcat în vagoane pentru vite, împingându-ne și îndesându-ne până ce ticseau un vagon cu optzeci-o sută de oameni. Gardienii l-au numit pe papá responsabil de vagonul nostru și l-au anunțat că va fi împușcat dacă cineva evada. Ușile au fost închise, apoi

blocate cu un drug metalic, care a fost introdus între două mânere. Cele patru ferestruici situate aproape de plafon, câte două de fiecare parte, erau acoperite cu sârmă ghimpată. Cum ar fi putut cineva să evadeze?

Miriam și cu mine eram strâns lipite una de cealaltă. Nu exista loc să te așezi ori să te întinzi, nici chiar pentru copii mici ca noi. Deși nu eram decât o fetiță, simțeam că se va întâmpla ceva îngrozitor. Simplul fapt că-mi vedeam părinții atât de neajutorați, părinți pe care-i considerasem întotdeauna protectorii noștri, dar care acum nu mai erau în stare să ne apere, îmi răsturnase complet toate sentimentele de siguranță.

Trenul a pornit și a mers zile la rând, iar țăcănitul roților pe șine era întrerupt doar de fluierăturile ocazionale ale locomotivei. Nu numai că nu aveam unde să ne așezăm ori să ne întindem, dar nu aveam nici mâncare sau apă, și nici grupuri sanitare. Țin minte că mi-era foarte sete și că aveam gura uscată ca iasca.

Când trenul s-a oprit în prima zi ca să se alimenteze cu combustibil, papá i-a cerut apă gardianului, care i-a solicitat în schimb cinci ceasuri de aur. Adulții au strâns ceasurile și i le-au înmănat. După aceea gardianul a aruncat o găleată cu apă spre o ferestruică acoperită cu sârmă ghimpată. Apa a fost improșcată înăuntru, inutil. Nu-mi amintesc pe cineva care să fi profitat de ea. Poate că una-două picături au ajuns până la mine, dar nu mi-au ostit nici pe departe setea. A doua zi, trenul s-a oprit din nou și s-a repetat povestea cu apa.

La sfârșitul celei de-a treia zile, vagonul s-a oprit și papá, vorbind în maghiară, a rugat un gardian să ne dea apă. Cineva i-a răspuns în germană:

— *Was? Was? Pofitim? Pofitim?*

Nu-l înțelesese pe papá.

Atunci am înțeles. Nu mai eram în Ungaria. Trecusem granița în Polonia, care era acum teritoriu german.

Ne-a cuprins un sentiment de oroare. Până atunci, existaseră speranțe. Toți, inclusiv eu, înțelesesem că atâta timp cât rămâneam în Ungaria, exista șansa de a fi duși într-un lagăr de muncă. De acum, toți știau că germanii și Germania însemnau moarte pentru evrei. Mulți au început să se roage. Vagonul s-a umplut cu sunetele adulților care abia își înăbușeau plânsetele, iar copiii le simțeau disperarea nedisimulată. Ici-colo, câte cineva încerca să intoneze *Sh'ma Israel* („Ascultă, Israelule”), rugăciunea ebraică adresată lui Dumnezeu de a ne auzi, de a ne mântui.

Trenul a pornit mai departe. Miriam și cu mine am tăcut chitic când a accelerat, gonind tot mai tare. Trecuseră trei zile de când nu primisem mâncare sau apă.

În ziua a patra, trenul s-a oprit. Papá a strigat din nou către gardian, cerând apă. Nu i-a răspuns nimeni.

Am înțeles că ajunsesem la destinație. M-am ridicat în vârful picioarelor, ca să privesc pe ferestruică. Cerul era întunecat. Timp de o oră sau două, am auzit de-afară o mulțime de glasuri în germană care răcneau niște ordine. Ușile au rămas închise.

Au sosit în cele din urmă zorile, momentul în care papá își spunea rugăciunile de dimineață. El și-a scos cartea de rugăciuni și a încercat să-și dea seama în ce direcție se afla răsăritul, fiindcă evreii se roagă în direcția Israelului, care este în Orientul Mijlociu. M-am întrebat cum se putea ruga într-un astfel de moment.

— Papá, i-am spus, nu știm unde suntem. Ne-au mințit. Nu-i un lagăr de muncă.

— Eva, a spus papá, trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu pentru îndurare. Vino la mine.

Ne-a adunat familia într-un colț al vagonului. Eu și Miriam ne-am lipit de el, iar surorile mai mari și mama ne-au urmat. L-am ascultat în tăcere pe tata, care a spus:

— Promiteți-mi că oricare dintre voi care va supraviețui acestui război teribil va merge în Palestina, unde trăiește unchiul vostru Aaron și unde evreii pot trăi în pace.

Până atunci nu ne mai vorbise niciodată nouă, fetelor, în felul acesta, cu respect, ca și cum am fi fost adulți. Miriam, eu și surorile mai mari am încuviințat solemn din cap.

Papá și-a început rugăciunile de dimineață.

Afară am auzit glasuri de germani care răcneau. Căinii lătrau din toate direcțiile. Ușile vagonului de vite au scârțâit prelung și s-au deschis. Gardienii SS ne-au poruncit să ieșim cu toții.

— *Schnell! Schnell!* Repede! Repede!

Am văzut peste tot garduri înalte din sârmă ghimpată și foișoare din ciment. Soldații stăteau aplecați, cu puștile îndreptate spre noi. Nu mai țin minte cum am ajuns de la vagon la peronul de triere. Probabil că Miriam și cu mine am sărit sau am coborât pe o rampă din lemn. Dar, în scurt timp stăteam pe peron, complet terorizate, două fete de zece ani în rochițele noastre roșii, identice.

CAPITOLUL III

Mama ne-a prins pe Miriam și pe mine de mâini. Ne-am înșiruit, una lângă cealaltă, pe peronul din beton și atunci m-a izbit mirosul: o miasmă pe care n-o mai simțisem niciodată. Îmi reamintea de mirosul fulgilor de găină pârliți. În gospodăria noastră, după ce jumuleam găinile, le treceam peste o flacăra, pentru a arde și ultimii fulgi micuți. Aici însă duhoarea era copleșitoare. Părea ca și cum ai fi mers prin ea, ca și cum s-ar fi lipit de tine. Era peste tot și imposibil de evitat. Nu am aflat imediat de unde provenea.

Locul în care ajunseseam era descumpănitor și gălăgios. Oamenii țipau.

Peste tot, zbierete.

Confuzie.

Disperare.

Lătrături.

Ordine.

Plânsete, plânsete, plânsete. Plânsetele copiilor după părinți. Plânsetele părinților după copii. Plânsetele oamenilor derutați și zăpăciți. Plânsetele celor care înțelegeau clar că toate coșmarurile lor se adevereau. Contopite laolaltă, plânsetele erau ecoul celei mai inimaginabile și copleșitoare dureri provocate de pierderea omenească, suferințe emoționale și chinuri.

Mă simțeam cumva detașată de corp, de parcă aș fi privit din exterior ceea ce li se întâmpla altora. Ici-colo întrezăream garduri din sârmă ghimpată, reflectoare orbitoare și șiruri de clădiri. Gardieni SS treceau printre grupurile de oameni, de parcă ar fi căutat ceva.

Brusc, am simțit că revenisem în propriul meu corp. Am privit în jur și am simțit trupul tremurând al lui Miriam lângă al meu. Dar unde era papă? Și unde erau surorile mele mai mari, Edit și Aliz? Le-am căutat cu disperare, strângând mâna mamei și a gemenei mele, într-o încleștare deznădăjduită. Nu-mi puteam găsi restul familiei. După patru zile de apropiere strânsă de surorile mai mari și de papă, îi pierdusem din nou în zăpăceala și deruta aceea.

Nu i-am mai văzut niciodată.

M-am ținut strâns de mâna mamei. Un gardian SS a trecut prin fața noastră, strigând în germană:

— *Zwillinge! Zwillinge! Gemeni! Gemeni!*

Ne-a depășit, apoi s-a oprit brusc, s-a răsucit și s-a întors. S-a oprit în fața noastră. Își plimba privirea înainte și înapoi de la chipul lui Miriam la al meu, și de sus în jos la rochițele noastre identice.

— Sunt gemene? a întrebat-o pe mama.

Ea a șovăit.

— E bine dacă-s gemene?

— Da, a spus gardianul.

— Sunt gemene.

Fără a mai spune ceva, ne-a prins pe amândouă și ne-a smuls de lângă mama.

Ne-a târât de acolo, în țițele și plânsetele noastre. L-am implorat să ne lase să stăm cu mama. Gardianul nici măcar nu ne-a băgat în seamă rugămințile. Ne-a tras peste liniile ferate, îndepărtându-ne de peronul de triere. Am întors capul și am văzut-o pe mama, urlând disperată cu brațele întinse după noi. Un soldat a prins-o și a împins-o în altă direcție. Mama a dispărut în mulțime.

După aceea, totul s-a petrecut foarte repede. Gardienii îi împărțeau în grupuri pe cei de pe peronul de triere. Într-un grup se aflau bărbați și femei tinere, în altul copii și persoane

mai vârstnice. Miriam și cu mine, care ne țineam strâns îmbrățișate, am fost aduse într-un grup format din alte treisprezece perechi de gemeni care sosiseră cu trenul nostru: douăzeci și șase de copii, înspăimântați și dezorientați.

Un gardian a adus o mamă și gemenele ei să stea cu grupul nostru. Am recunoscut-o! Era doamna Csengeri, soția proprietarului unei prăvălii din Șimleul Silvaniei, orașul de lângă satul nostru. Fiicele ei aveau opt ani, iar când ne opream la prăvălie, doamna Csengeri și mama discutau despre problemele creșterii gemenilor. Ea și fetele ei au rămas cu grupul nostru. De ce o lăsaseră gardienii pe mama lor să le însoțească, dar nu și pe mama noastră? N-am avut însă prea mult timp la dispoziție să reflectez la această întrebare, fiindcă au început să se întâmple fel de fel de evenimente.

După o jumătate de oră, un gardian SS ne-a escortat la o clădire mare din apropierea gardului din sârmă ghimpată. Imediat după ce am intrat în clădire, ni s-a ordonat să ne dezbrăcăm. M-am simțit din nou detașată de propriul meu corp, ca și când aș fi privit din exterior. Totul era un coșmar, nu? Totul avea să se încheie în clipa în care deschideam ochii, iar mama ar fi fost acolo să mă aline, nu? Însă nu visam...

Toți am fost tunși scurt. Frizerul ne-a explicat că gemenii primeau tratament privilegiat, deoarece nu erau tunși chilug. Din fericire, eu învățasem ceva germană, așa încât puteam înțelege la un nivel elementar ce ni se spunea. Nu m-am simțit însă foarte privilegiată, văzând cum cozile noastre lungi cădeau pe podea.

Am făcut apoi duș. După ce ne-au dezinfectat hainele cu o soluție împotriva păduchilor, ni le-au dat înapoi. Purtarea hainelor personale era un alt „privilegiu” de care aveau parte gemenii, dar nu și restul deținuților. Eu și Miriam ne-am îmbrăcat rochițele, dar acestea aveau acum vopsită pe spate o cruce mare și roșie, pe care am urât-o instantaneu. Purtarea

rochiței nu mi se mai părea deloc un privilegiu. Știam că, la fel ca steaua galbenă pe care evreii erau siliți să o poarte în ghetouri, naziștii foloseau crucea roșie pentru a ne însemna, astfel încât să nu putem evada.

În clipa aceea am decis că nu voi face nimic din ce îmi vor cere gardienii. Aveam să-i șicanez cât mai mult cu putință. În continuare, deținuții erau tatuați pe braț. Am privit cum erau luați unul câte unul, cum li se spunea să întindă brațul, care era apoi ținut strâns, în timp ce instrumentul le ardea cifre pe piele, cu dureri teribile.

Asta nu avea să mi se întâmple însă și mie. Nu mai voiam să fiu o altă oaie mănătă de la spate. Când mi-a sosit rândul, m-am zbatut și am dat din picioare. Un gardian SS mi-a prins brațul, iar menghina degetelor lui care-mi striveau pielea mi-a desființat dârzenia.

— Vreau la mama! am urlat.

— Nu te mișca! a ordonat gardianul.

L-am mușcat de mână.

— Aduceți-o pe mama!

— O să te lăsăm s-o vezi mâine dimineată.

Știam că mințea. Abia ne smulseseră de lângă mama, așa încât de ce ne-ar fi reunit a doua zi? Patru oameni au trebuit să mă țină, în timp ce au încins vârful unui instrument ca un stilou deasupra unei flăcări și l-au afundat în cerneală albastră. După aceea au apropiat unealta aceea fierbinte de pielea mea și au început să-mi scrie numărul pe partea exterioară a brațului stâng: A-7063.

— Opriți-vă! am urlat. Mă doare!

M-am zbatut și m-am zvârcolit atât de violent, încât nu m-au putut ține complet nemișcată. Din cauza aceea, cifrele au ieșit neclare.

Apoi au tatuat-o pe Miriam, care nu s-a împotrivit ca mine. Numărul ei a fost A-7064 și i se deslușea perfect pe braț.

Cu brațele umflate și dureroase, am fost escortate prin lagăr spre barăcile în care urma să locuim. Pe drum am văzut grupuri de oameni scheletici, însoțiți de gardieni SS cu câini uriași. Deținuții se întorceau de la muncă. Oare ce fel de munci efectuau pentru a slăbi în halul acela? Sau erau bolnavi? Sau nu căpătau mâncare? În jurul meu, totul mirosea oribil și greu, a fulgi pârliti, și avea un aspect întunecat, cenușiu, fără viață. Amenințător. Nu-mi amintesc să fi văzut pe undeva iarbă, copaci sau flori.

Am ajuns în cele din urmă în barăcile noastre din Lagărul II B, lagărul pentru femei de la Birkenau, numit și Auschwitz II. Clădirea fusese inițial un grajd pentru cai. Era murdară, iar duhoarea dinăuntru era mult mai puternică decât cea de afară. Ferestre pentru lumină sau ventilare nu existau decât sus, sub tavan, deasupra capetelor noastre, și de aceea atmosfera era sufocantă. La mijlocul barăcii exista un soi de banchetă, formată dintr-un șir dublu de cărămizi. În capăt se afla o latrină cu trei locuri; un alt privilegiu pentru gemeni, fiindcă nu trebuia să mergem afară, la latrina publică. Înăuntru se aflau câteva sute de gemene cu vârste cuprinse între doi și șaisprezece ani. Printre ele le-am văzut și pe ficele doamnei Csengeri, dar n-am stat de vorbă atunci cu ele.

În prima noapte, două gemene unguroaice care se aflau de mai mult timp aici ne-au arătat priciurile suprapuse pe trei niveluri. Miriam și cu mine am primit un prici la nivelul cel mai de jos.

Când a sosit ora cinei, toți copiii s-au repezit la ușă. Masa consta dintr-o felie de pâine neagră lungă cam de cinci centimetri și un lichid cafeniu pe care toți îl numeau „surogat de cafea”. Eu și Miriam ne-am uitat una la alta.

— Noi nu putem mânca așa ceva, i-am spus uneia dintre gemenele unguroaice.

— E tot ce veți căpăta până mâine, a zis ea. Ar fi mai bine să mâncați.

— Nu-i cușer, i-am replicat eu.

Acasă, în gospodăria noastră, aveam numai mâncare cușer – care respecta cerințele alimentației rituale evreiești – , pe care papá o binecuvânta înaintea fiecărei mese.

Gemelele au râs, dar n-a fost un râs binevoitor, ci mai degrabă de genul „Doamne, da' proaste mai sunteți!” După care au înfulecat cu lăcomie pâinea pe care le-am oferit-o eu și sora mea.

— Noi ne bucurăm c-am căpătat un supliment de pâine, ne-au spus ele, dar va trebui să-nvățați să mâncați totul, dacă vreți să supraviețuiți. Nu puteți fi mofturoase și nu vă puteți face griji dacă ceva nu-i cușer.

După cină, gemenele unguroaice și alte fete ne-au povestit mai multe.

— Sunteți la Birkenau, ne-au spus ele. Face parte din Auschwitz, dar este la trei kilometri de lagărul principal. Auschwitz are o cameră de gazare și un crematoriu.

— Nu-nțeleg, a zis Miriam.

Eu am întrebat:

— Ce-i o cameră de gazare? Ce-i un crematoriu?

— Haideți cu noi, să v-arătăm.

Gemelele ne-au condus în partea din spate a barăcii, lângă ușa, unde nu puteam fi observate de supraveghetore. Mi-am ridicat privirea spre cer. Din coșuri ce se înălțau mult peste Birkenau se ridicau flăcări. Fumul acoperea tot lagărul și cenușa fină umplea văzduhul, încetoșându-l, așa cum se întâmplă după erupția vulcanilor – într-atât era de deasă. Am fost izbite din nou de mirosul îngrozitor.

Deși îmi era teamă să întreb, m-am auzit rostind:

— Ce ard așa de târziu, seara?

— Oameni, a zis o fată.

— Nu poți să arzi oameni! am spus. Nu fi ridicolă!

— Naziștii pot. Ei vor să-i ardă pe toți evreii.

Altcineva a adăugat:

— Ați văzut cum naziștii i-au împărțit în două grupuri pe cei veniți cu trenul azi dimineață? Probabil că ard unul dintre grupuri chiar acum. Dacă naziștii te consideră tânăr și îndeajuns de puternic ca să muncești, îți îngăduie să trăiești. Restul sunt duși în camerele de gazare și uciși.

M-am gândit la mama, care era atât de slăbită după lunga ei boală.

M-am gândit la papă, strângându-și la piept cartea de rugăciuni.

M-am gândit la cele două surori ale noastre mai mari.

În adâncul sufletului am știut, fără să mi se spună, că fuseseră împinși în grupul care trebuia dus la camera de gazare. În ciuda aceluși simțământ, mi-am îngăduit să sper că poate mai erau în viață. La urma urmelor, toți erau mai vârstnici și mai inteligenți decât Miriam și cu mine.

— Noi suntem copii, am spus. Noi nu putem munci, totuși am rămas în viață.

— Deocamdată, a replicat o geamănă. Și asta numai pentru că suntem gemeni și ne pot folosi în experimentele doctorului Mengele. El va sosi aici mâine dimineață, după efectuarea apelului.

Cu glas tremurător, am întrebat:

— Ce fel de experimente?

Lea, o geamănă de doisprezece ani, ne-a spus să încetăm să ne mai facem griji și să mergem la culcare.

Copiii dormeau îmbrăcați și încălțați, așa că eu și Miriam le-am urmat exemplul. Ne-am întins pe priciul din lemn, pe o saltea din paie, în rochițele noastre roșu de Burgundia. Deși eram obosită, nu puteam să adorm. Foindu-mă și răsucindu-mă, am observat ceva mișcându-se pe podea.

— Sunt șoareci aici! am țipat, fără măcar să-mi dau seama.

— Gura! a spus cineva. Ția nu-s șoareci, ci șobolani. N-o să-ți facă niciun rău, dacă n-ai mâncare în pat. Acum, culcă-te!

Mai văzusem șoareci, la noi în sat, dar nu erau uriași ca șobolanii aceștia, care aveau mărimea unor pisoi.

Trebuia să mă duc la toaletă, la fel și Miriam. Pe întuneric, am coborât picioarele din pat, încet și precaut, din cauza șobolanilor. Am mișcat din pantofi într-o parte și alta, ca să-i speriem, apoi ne-am grăbit spre capătul barăcii. Latrina avea suprafața puțin mai mare de un metru pătrat, pereții din lemn negru și podeaua din ciment. Nu semăna cu grupurile sanitare din ziua de azi, ci erau pur și simplu niște găuri în podea, deasupra cărora trebuia să te așezi. Erau chiar mai groaznice decât restul barăcii. Peste tot se vedeau vome și fecale. Duhoarea era pestilențială.

Am intrat, iar eu am încremenit. Pe podeaua mizerabilă zăceau trei trupuri de copii morți, în pielea goală. Până atunci nu mai văzusem niciodată un om mort, iar acum, nu mai puțin de trei morți erau pe podeaua tare, rece și urât mirositoare. În clipa aceea am înțeles că moartea era ceva ce ni se putea întâmpla și mie și lui Miriam. Mi-am jurat atunci în gând că am să fac tot ce-mi stătea în putință ca noi două să nu murim precum copiii aceia. Noi aveam să fim mai puternice, mai inteligente, aveam să fim *orice ar fi fost nevoie* ca să nu sfârșim așa.

Din clipa aceea, în mintea mea ne-am văzut întruna părăsind vii lagărul. Nu am lăsat niciodată ca gândurile să-mi fie dominate de temeri sau îndoieli. Imediat cum mi se infiltrau în minte, le alungam cu hotărâre. De cum am ieșit din latrină, mi-am concentrat întreaga ființă asupra unui singur lucru: cum să supraviețuim încă o zi în locul acesta oribil.

CAPITOLUL IV

Dimineața, am auzit sunetul ascuțit al unui fluier. Era încă întuneric.

— Sus! Sus! Sus! Sus! a răcnit supraveghetoarea, o *pflegerin* (infirmieră) îmbrăcată în haină albă care avea grijă de noi. Pregătiți-vă! a zbierat ea.

Eu și Miriam nu cunoșteam încă rutina zilnică. Ținându-ne de mâini, ne-am uitat cum fetele mai mari le ajutau pe cele mici să se pregătească pentru apel. După ce am ieșit din baracă, ne-am înșiruit în rânduri de câte cinci, pentru a fi numărați. Apelul dura între o jumătate de o oră și o oră. Privind în urmă, nu-mi amintesc un singur copil care să se fi așezat pe jos ori să fi plâns în timpul apelului. Nici chiar cei de numai doi ani. Cred că înțelegeam instinctiv că viețile noastre depindeau de cooperare.

După apel am intrat în barăci ca să facem ordine. Cei trei copii morți pe care îi văzusem în latrină noaptea trecută nu mai zăceau pe podea. Am aflat că atunci când un copil murea, tovarășii lui de prici îi luau hainele și-l duceau în latrină.

Cele trei cadavre văzute de mine și de Miriam fuseseră ridicate de adulți și puse înapoi pe priciurile lor pentru a fi numărate. Toți copiii erau numărați zilnic, indiferent dacă erau vii sau morți. Dr. Mengele știa câți gemeni avea și nu se ridica niciun cadavru fără respectarea procedurilor.

În acea primă dimineață, o gardiană SS aștepta în fața barăcilor.

— VINE DOCTORUL MENGELE! a răcnit ea.

Supraveghetoarele păreau nervoase, agitate de apariția persoanei aceleia atât de importante. Miriam și cu mine am

rămas în poziție de drepti, fără să cutezăm să ne mișcăm sau să respirăm.

Dr. Josef Mengele a intrat în baracă. Era înalt, îmbrăcat elegant în uniformă SS, cu cizme de călărie negre, sclipitor de lustruite. Purta mănuși albe și avea baston. Primul meu gând a fost că era un bărbat extrem de frumos, ca un star de cinema. A trecut prin baracă, numărând gemenii de pe fiecare prici, însoțit de un alai de opt persoane. Ulterior am aflat că din acel grup făceau parte dr. König, o fată care avea rolul de translator, câțiva gardieni SS și asistenți. În aceste inspecții ale barăcilor, Mengele era însoțit întotdeauna de minimum opt oameni.

Când s-a oprit în dreptul priciurilor pe care se aflau cele trei cadavre, a izbucnit într-o criză de nervi.

— De ce-ați lăsat copiii ăștia să moară? a urlat el la infirmieră și la gardienii SS. Nu-mi pot îngădui să pierd nici măcar un singur copil!

Infirmiera noastră și supraveghetoarele au tăcut, tremurând ca varga.

Mengele a continuat numărătoarea, până a ajuns la Miriam și la mine. S-a oprit și ne-a privit. Eu încremenisem. După aceea a trecut mai departe. Ceilalți copii ne-au spus că fusese pe peronul de triere cu o zi înainte de sosirea noastră, unde îi împărțise pe deținuți prin mișcări scurte din baston. La dreapta însemna camera de gazare, iar la stânga lagărul de muncă silnică.

După ce Mengele a părăsit baraca, ne-am primit rația de mâncare de dimineață, iar eu și Miriam am băut surogatul de cafea, deși avea un gust oribil. Lucrul cel mai important era că fusese preparată cu apă fiartă, ceea ce însemna, după cum aveam să învățăm în scurt timp, că nu ne îmbolnăveam de dizenterie, care însemna diaree interminabilă.

În grupuri de câte cinci, am fost duse de la Birkenau în laboratoarele din Auschwitz. Am intrat într-o clădire mare, cu

etaj, din cărămidă. Eu și Miriam a trebuit să ne scoatem rochițele, lenjeria de corp și pantofiorii. Acolo erau și băieți, nu numai fete: douăzeci sau treizeci de perechi de gemeni. La început, am fost șocată de imaginea aceea.

Ulterior am aflat că gemenii băieți locuiau în altă baracă, în condiții mai bune ca ale noastre, unde erau îngrijiți de Zvi Spiegel, un tânăr deținut evreu care fusese ofițer și pe care Mengele îl alesese pentru a-i supraveghea. Zvi intervenea în ajutorul gemenilor, convingându-l pe Mengele să le dea hrană mai bună și să le îmbunătățească condițiile de viață. Mengele s-a gândit că astfel va avea cobai mai buni, așa că Zvi, care fusese poreclit „Tăticul gemenilor”, îi liniștea pe băieți, îi antrena în jocuri care să le mențină mințile active și-i învăța noțiuni elementare de geografie și matematică. În timpul zilei îi lăsa să joace fotbal cu o minge făcută din cârpe, pentru a-și păstra condiția fizică. Le ceruse de asemenea să-și memoreze reciproc numele, pentru a se simți ca niște oameni adevărați.

Noi nu aveam în baracă o asemenea persoană care să ne conducă și să ne ajute să formăm prietenii. Eu nu m-am apropiat niciodată de altă fată ca s-o întreb cum se numește sau ca să-i spun cum mă cheamă pe mine. Eram izolate, pur și simplu niște gemene însemnate cu numere, și fiecare dintre noi încerca să supraviețuiască. Singura persoană la care trebuia să mă gândesc era Miriam.

Privind în jur prin clădirea de cărămidă, am observat și unii gemeni fraternali, totuși majoritatea erau gemeni identici, ca mine și Miriam. Mai târziu aveam să aflu că dr. Mengele dorea să descopere secretul apariției gemenilor. Unul dintre obiectivele experimentelor sale era de a învăța cum să creeze cât mai mulți prunci blonzi cu ochi albaștri, care să sporească populația germană. Hitler îi numea pe arieni – germanii blonzi cu ochi albaștri și piele albă – „rasa superioară”, iar noi eram cobaii lui. Pentru a studia alte „anomalii” naturale și a încerca să înțeleagă

cum să împiedice mutațiile genetice, Mengele efectua cercetări și asupra giganților, piticilor, handicapatilor și țiganilor. Piticii locuiau într-o baracă aproape de noi și uneori îi vedeam mergând prin tabără.

Toți am stat, complet goi, pe băncuțe. Și băieții erau tot acolo. Era foarte frig. Nu aveam unde să ne ascundem. Era stânjenitor să stăm fără nicio haină pe noi. Unele fete și-au încrucișat picioarele și s-au acoperit cu palmele. Altele dărdăiau de spaimă, în timp ce gardienii SS ne arătau cu degetul și râdeau. Pentru mine, nuditatea a fost unul dintre aspectele cele mai dezumanizante din lagăr.

Dr. Mengele apărea la răstimpuri pentru a supraveghea cercetările. Alți medici și infirmiere în halate albe, care erau de asemenea deținuți, ne investigau și făceau însemnări.

Mai întâi mi-au măsurat capul cu un instrument ca un șubler, format din două piese de metal, pe care le lipeau de țeasta mea și le apropiau, strângându-le tare. Medicul anunța rezultatele unui asistent, care le scria într-un dosar.

Ne-au măsurat lobii urechilor, șaua nasului, mărimea buzelor, lățimea, forma și culoarea ochilor. Au comparat nuanța de albastru a ochilor lui Miriam cu albastrul ochilor mei, folosind o paletă de culori. Au măsurat din nou și din nou. Au petrecut trei-patru ore la o singură ureche. Ori de câte ori medicii mă măsurau pe mine o măsurau și pe Miriam, pentru a vedea cât eram de asemănătoare și cât de diferite. Un fotograf ne făcea poze, iar un artist plastic ne schița. Tehnicienii medicali ne făceau câte cinci-șase radiografii odată.

După aceea ne-au pus întrebări și ne-au cerut să executăm diverse ordine. Un deținut care vorbea maghiara și germana avea rol de translator. Dacă eu făceam ceva, Miriam făcea exact același lucru.

— De fiecare dată când te urmez, a șoptit sora mea, ei notează ceva. Vor să vadă care dintre noi este conducătoarea.

Bineînțeles, eu eram aceea, fiindcă așa fusesem dintotdeauna. După ce ne observaseră în ziua anterioară, când mă împotrivisem tatuării, știau și că eram rebelă.

Am stat în laborator șapte-opt ore și am detestat fiecare secundă. În cele din urmă, ni s-a îngăduit să ne îmbrăcăm și am fost trimiși la barăcile noastre pentru cină: o bucătică de pâine neagră de vreo șase centimetri lungime.

După-amiază, infirmiera care ne supraveghea ne-a silit să învățăm un cântecel în germană, care suna cam așa: „Eu sunt o fetiță germană. Dacă tu nu ești, fugi de-aici!”. Ne-a așezat în cerc, cu o fată în mijloc. Noi trebuia să ne învărtim în jurul fetei și să cântăm: „Fugi de-aici, fugi de-aici, fugi de-aici!”

— Jidance împutite și jegoase! striga infirmiera la noi. Scroafelor!

Îi plăcea foarte mult cântecelul acela, care însemna că noi, copiii, eram dezgustători.

O uram pe infirmieră și pe la spate îi spuneam „Șerpoaica”. Avea picioare groase și păr lung, negru, pe care-l purta strâns în coadă. „Șerpoaica” ne batjocorea întruna.

— Cine credeți că sunteți voi? ne întreba.

Nu răspundeam. De altfel nici ea nu se aștepta la vreun răspuns.

— Vă credeți grozave pentru că mai trăiți? întreba „Șerpoaica”. O să muriți în curând. O să vă omorâm pe toate.

În primele două zile, Miriam și cu mine am plâns aproape întruna. În scurt timp însă, am înțeles că plânsul nu ne va ajuta cu nimic. În cea mai mare parte a timpului ne simțeam ca amorțite.

Să rămâi în viață era lucrul cel mai important. Știam că noi rămăsesem în viață grație experimentelor. Grație unui accident norocos al naturii.

Pentru că noi eram „gemenele lui Mengele”.

CAPITOLUL V

Viața la Auschwitz semăna cu o succesiune de accidente auto care se petreceau zilnic. Nu exista o singură zi în care să nu se întâmple ceva terifiant.

În mai puțin de două săptămâni, Miriam și cu mine am fost rase în cap. Ca toate gemenele din baraca noastră, fusesem infestate de păduchi. Am aflat că păduchii își depuneau ouăle în părul oamenilor și treceau de la unul la altul. Unicul mod de a scăpa de ei consta în utilizarea unui șampon special, sau a unui tratament cu substanțe chimice, dublat de pieptănarea zilnică cu un pieptene cu dinți foarte fini, care să îndepărteze ouăle de păduchi, lindina. Noi nu beneficiam de așa ceva, iar păduchii s-au înmulțit și s-au răspândit de la una la alta, pe haine și pe așternuturi – peste tot. Păduchi și purici își făcuseră cuib în păturile noastre, în saltelele din paie și în rochițe. Ne scărpina mereu. Chiar și rase în cap, tot aveam păduchi! Eu și Miriam ne culegeam constant păduchi una de pe cealaltă și încercam să-i strivim între unghii.

O dată pe săptămână, gemenii aveau privilegiul de a face duș. Fiecare dintre noi a primit o bucată de săpun, iar după ce am ajuns în sala de dușuri uriașă, ne-am scos toate hainele și le-am lăsat într-un morman, pentru a fi dezinfectate. Ulterior am aflat că substanța chimică folosită pentru dezinfectarea lor, Zyklon B, era una dintre cele trei utilizate pentru gazarea și uciderea oamenilor la Auschwitz. Naziștii combinau Zyklon B, care era produs în granule albastru-cenușii, cu cianură de hidrogen și diatomit, pentru a obține amestecul chimic care

extermina în masă. Gazul, amestecat cu mirosul de carne și oase incinerate, creau împreună duhoarea pe care o remarcasem din prima zi. Este un miros pe care niciun om nu-l mai poate uita.

Miriam și cu mine am stat una lângă cealaltă, așa cum făceam întotdeauna. Înainte de a ne spăla, a trebuit să intrăm într-o cadă cu un lichid alburiu, care m-a ars pe picioare și mi-a lăsat pete roșii. Uneori, supraveghetorii ne ștergeau pe capete și pe corpuri, iar dezinfectantul îmi înțepa ochii. Patruzeci-cincizeci de gemeni făceau duș simultan. Dr. Mengele voia să fim curați și, din când în când, îi punea pe asistenții săi să încerce să ne curețe barăcile; totuși, mizeria și păduchii din lagăr reapăreau constant și ne luptam cu ele pe cât puteam.

Odată am văzut niște băieți la duș. Țin minte că i-am privit și m-am gândit: „Ce slăbănogi sunt! Mă bucur că eu n-arăt așa.” De fapt, arătam probabil exact la fel. Ca și Miriam. Ochii ei erau afundați în orbite și-i puteam număra toate oscioarele din corp. Eu însă nu mă simțeam nici slăbănoagă, nici predispusă la autocompătimire. Trebuia să mă văd pe mine însămi ca o ființă puternică.

Dr. Mengele ne stabilise o rutină pe care o respectam cu strictețe. De trei ori pe săptămână mergeam în laboratoarele din Auschwitz pentru studii intense care ne epuizau, iar în celelalte trei zile mergeam în laboratorul pentru analiza sângelui din Birkenau. Zilele se contopeau una cu cealaltă. În fiecare dimineață, după apel, Mengele venea în barăcile noastre pentru inspecție. Surâzând, ne spunea *meine kinde*, „copilele mele”. Unele gemene îl plăceau și-i spuneau „unchiul Mengele”. Eu nu. Pe mine mă îngrozea. De la început am știut că nu-i păsa de noi, așa cum i-ar fi păsat unui medic adevărat.

În zilele de marți, joi și sâmbătă, mergeam la laboratorul pentru analiza sângelui. Eu și Miriam stăteam pe o băncuță alături de alte două surori gemene, iar partea de sus a ambelor

brațe ne era strânsă cu garouri, niște tuburi subțiri și flexibile din cauciuc. Doi oameni lucrau simultan asupra fiecărui geamăn. Un doctor îmi introducea un ac în brațul stâng, pentru a preleva sânge. Extrăgea o eprubetă, apoi mă înțepa din nou. Vedeam cum alte mâini luau eprubetele cu sângele meu roșu-strălucitor și țin minte că mă întrebam: „Cât sânge pot să pierd, fără să mor?” Între timp, un alt doctor mă injecta cu ceva în brațul drept. Îmi înfigea cinci ace, fără să-l fi scos nici măcar pe primul. Oare ce anume îmi injecta în sângele care-mi mai rămăsese?

Uram injecțiile. Dar refuzam să plâng, deoarece nu voiam ca naziștii să știe că mă durea. Pentru a face față, întorceam capul într-o parte și număram injecțiile până se terminau.

Pe drumul spre baracă, nu vorbeam cu Miriam despre injecții. Eu le consideram ca fiind prețul pe care trebuia să-l plătim ca să rămânem în viață: noi le dădeam sângele nostru, corpurile, mândria și demnitatea noastră, în schimbul cărora ne îngăduiau să mai trăim o zi. Nu-mi amintesc să fi existat măcar o singură geamănă care să nu fi cooperat.

Pe atunci nu știam în ce scopuri se făceau acele experimente sau cu ce eram injectate. Mai târziu am aflat că dr. Mengele inocula în mod deliberat unor gemeni boli periculoase, ca scarlatina, după care le injecta diverse substanțe pentru a vedea dacă puteau să vindece boala. Unele injecții erau încercări de a schimba culoarea ochilor.

După mulți ani de la eliberare, fete mai mari ca noi ne-au povestit că Mengele le dusesse într-un laborator și le făcuse transfuzii de la băieți, iar cu sângele lor făcuse transfuzie băieților, dorind să descopere o modalitate prin care să transforme fetele în băieți și băieții în fete. Multe dintre aceste detalii le-am aflat după patruzeci de ani, așa cum au fost cele despre băieții gemeni cărora le-au fost amputate părți din aparatul genital în

tentativa lui Mengele de a descoperi dacă nu-i putea transforma în fete. Unul dintre băieții aceia a murit pe prici lângă geamănul lui, care a povestit ulterior: „Am putut simți cum i se răcea treptat trupul.”

Pe atunci se zvonea că șase perechi de gemeni fuseseră omorâți în laboratorul acela. Eu n-am asistat niciodată la omorârea cuiva, ci doar știam că unii gemeni dispăreau. Până la urmă am aflat totuși că zvonurile erau reale, că gemenii mureau în urma unor experimente. Ni se spunea că se „îmbolnăviseră foarte grav”, după care Mengele îi înlocuia pur și simplu cu alți gemeni care soseau ulterior. Așa erau tratați până și deținuții cei mai privilegiați din Auschwitz. Nici chiar favoriții lui Mengele nu erau priviți ca oameni. Eram niște obiecte pe care le poți înlocui. De care te poți dispensa.

Ce nu ne-au înlocuit au fost rochițele frumoase și identice, care s-au uzat în asemenea măsură, încât n-am mai putut să le purtăm. Am primit haine de femei mature, care erau însă prea mari, așa încât eu și Miriam ne-am încins cu sfori pentru a nu le târî pe pământ. În decolteurile lor îngrămădeam tot ce transportam, cănila de tablă sau o bucată de pâine păstrată din seara trecută.

Dimineața, înainte de apel, și în zilele când mergeam la laboratorul pentru analiza sângelui, aveam grijă de fetițele mai mici. Imediat lângă baracă aveam o curte îngrădită unde ne jucam cu ele. Fetele mari ne învățau pe Miriam și pe mine să tricotăm. Smulgeam fire de sârmă ghimpată din gard, le loveam de pietre, pentru a slăbi ghimpul și-i trăgeam afară. Asta dura mult. După aceea ascuțeam capetele sârmei tot pe pietre, ca să facem andrele. O geamănă avea un pulover vechi, pe care l-am deșirat, păstrând lâna. Fiecare fată tricota pe rând, până termina toată lâna din pulover. După aceea următoarea fată deșira tricotajul și lua totul de la început. Nu intenționeam să obținem

produse finite – căciuli, fulare sau ciorapi. Tricotând, nu ne mai gândeam pur și simplu la problemele noastre.

Însă moartea și primejdia nu erau niciodată departe. Într-o zi, pe când eram afară, pe lângă noi a trecut un cărucior cu morți. Am alergat toate la gard, ca să vedem dacă puteam recunoaște vreun cadavru.

O fată a țipat:

— Mama! Este mama mea!

Apoi a izbucnit în lacrimi. A suspinat și durerea i s-a revărsat în tânguieri, pe măsură ce căruciorul s-a îndepărtat. Mi-a părut rău pentru ea, dar n-am știut ce să-i spun.

În clipa aceea mi-am dat seama că poate și mama noastră trecuse într-un cărucior cu cadavre, atât doar că noi n-o văzusem. Cărucioarele acelea treceau zilnic. Uneori deținuții din ele erau morți, alteori doar muribunzi; indiferent de situație, toți erau duși spre locul de odihnă finală. Până în clipa aceea încetasem să mă mai gândesc la familia mea. Poate că asta se datora și pâinii pe care o mâncam în fiecare seară și despre care se susținea că n-ar fi conținut doar rumeguș, ci și un praf numit „bromură”, un soi de sedativ care ne făcea să dăm uitării amintirile. Nu știu dacă era sau nu adevărat, dar eu nu-mi puteam plânge de milă, nu puteam plânge de mila lui Miriam sau a altcuiva. Nu mă puteam gândi la mine ca la o victimă, fiindcă știam că atunci voi pieri. Era simplu. În mintea mea nu exista decât un singur gând, acela de a supraviețui.

Noaptea, Miriam și cu mine stăteam întinse pe priciul nostru cu alte două perechi de gemene. Ne lipeam strâns una de cealaltă, dar nu vorbeam și nici măcar nu șopteam între noi. Dacă i-aș fi spus lui Miriam cât de flămândă și de disperată mă simțeam, n-aș fi făcut decât să-i înrăutățesc starea. În beznă auzeam fluierături, mașini ori motociclete care treceau în viteză. Zgomote de marșuri, gemete, vomări, lătrături și

plânsete întrerupeau din când în când liniștea din lagăr – o orchestră care acompania mizeria umană atotpătrunzătoare.

Ocazional, când supraveghetorele noastre dormeau, vechea noastră cunoștință din Șimleul Silvaniei, doamna Csengeri, se furișă la noi în baracă pentru a-și vedea ficele. Era o femeie isteată și descurcăreță. După ce sosise la Auschwitz, îl convinsese pe dr. Mengele că-l putea ajuta, oferindu-i informații despre gemenele ei, astfel încât i se îngăduise să stea în barăcile femeilor. Doamna Csengeri le aducea fetelor mâncare, lenjerie, căciuli, lucruri pe care le luase sau pe care le „organizase”. „Organizare” însemna, în limbajul lagărului, a fura de la naziști. Le invidiam pe fetele acelea pentru că aveau o mamă care trăia și avea grijă de ele; eu și Miriam nu ne aveam decât una pe cealaltă.

Nu mai puteam să mă gândesc la mama, la papá sau la surorile mai mari. Trebuia să am grijă de Miriam și de mine. Trebuia să-mi repet mereu și mereu:

„Încă o zi, doar atât.”

„Încă un experiment, doar atât.”

„Încă o injecție, doar atât.”

„Te rog, te rog, să nu ne îmbolnăvim, doar atât!”

CAPITOLUL VI

Într-o sâmbătă din luna iulie, am fost duse la laborator, unde eu am fost injectată probabil cu un microb. Mi-au făcut acea injecție numai mie, nu și lui Miriam. Peste ani de zile, am ajuns amândouă la concluzia că mă aleseseră pentru injecție fiindcă observaseră că eram mai robustă.

Nu mă așteptasem însă ca injecția aceea să mă îmbolnăvească. În timpul nopții am făcut febră. Capul îmi bubuia. Pielea îmi ardea și era uscată ca iasca. Corpul îmi tremura atât de tare, încât nu puteam dormi, deși eram obosită. Am trezit-o pe Miriam.

— M-m-mi-e f-f-oarte r-r-rău, i-am șoptit la ureche, clănțănind din dinți.

Ea s-a deșteptat brusc, îngrijorată.

— Ce să facem?

— N-n-n-nu știu, am zis. S-s-să-ncercăm s-s-să m-mă-mă p-p-prefac că m-m-mi-e b-b-bine.

Luni dimineață când am ieșit la apel, eram foarte amețită. Brațele și picioarele mi se acoperiseră de pete roșii și se umflaseră, dublându-și dimensiunea normală. Mă dureau atât de rău, încât credeam că voi exploda realmente, cu carnea ieșindu-mi prin piele. Tremuram de febră. Soarele m-a încălzit un pic și am încercat cu disperare să nu clănțănesc din dinți pentru ca *pflegerin* (infirmierele) să nu observe că eram bolnavă. Nu doream să fiu dusă la infirmerie. În două rânduri, unele gemene din baraca noastră se îmbolnăviseră și fuseseră duse la infirmerie, de unde nu mai reveniseră niciodată.

După aceea, și perechile lor rămase în baracă fuseseră luate fără a mai ști nimic de ele. Noi bănuiam că ambele perechi de gemene fuseseră ucise după ce una dintre ele se îmbolnăvisese. Nu puteam lăsa să se întâmple așa ceva cu Miriam și cu mine. De ce să moară ea, doar pentru că era posibil ca eu să mor?

Chiar înainte de a începe apelul de dimineață, sirenele de alarmă aeriană au dat un avertisment prelung și sfredelitor: urma să fim bombardați. Deși tremuram toată, am privit cu încântare cum gardienii SS alergau să se adăpostească, când un avion cu steagul american vopsit pe o aripă a descris un cerc deasupra lagărului de concentrare. Mi-am spus în gând: „Ia uită-te la naziștii ăștia, asupritorii lumii, cum fug ca niște mâțe speriate!” Am recunoscut însemnele deoarece mătușa noastră, sora tatei, locuia în Cleveland, statul Ohio, și înainte de război ne trimisese scrisori cu timbre pe care era reproduș drapelul american. Apoi avionul a coborât mai mult și a marcat un cerc de fum galben deasupra întregului lagăr. Știam de acum că nu va bombarda în interiorul cercului. Au urmat alte avioane și am auzit în depărtare explozii de bombe. Avioanele americane ne-au dat speranțe. Ele anunțau că soseau ajutoare. Într-una din zilele următoare, trebuia să fim eliberate și să ne întoarcem acasă – dacă puteam supraviețui până atunci. Toți copiii au bătut din palme; acelea au fost momentele noastre de glorie.

Când am ajuns în laborator, medicii nici nu s-au sinchisit să mă examineze. Mi-au strigat numărul și mi-au luat temperatura. Am știut că dădusem de bucluc. Imediat, două *pflegerin* m-au suit într-un jeep și m-au luat de acolo. N-am avut nici măcar răgaz s-o văd pe Miriam înainte de plecare. De la sosirea în lagăr, era prima dată când ne despărțeam una de cealaltă. Faptul că stăteam laolaltă, că ne bazam una pe cealaltă, că aveam altă ființă umană la care să ținem cu adevărat ne ajutase pe amândouă să nu ne simțim singure.

Asistentele m-au dus la infirmerie: Clădirea nr. 21, o baracă murdară aflată în apropiere de camera de gazare și coșurile cu flăcări. O miasmă putridă umplea văzduhul. Pe priciurile suprapuse pe trei niveluri se aflau oameni pe jumătate muri-bunzi: un ocean de ființe omenеști condamnate la o moarte lentă. Toți erau adulți. Când am trecut pe lângă ei, au întins spre mine degete scheletice.

— Te rog!

— Apă! Apă!

— Mâncare! Te rog! Ai ceva? Orice?

— Ajutor!

Toți păreau să plângă, incapabili să se miște. Brațele care se întindeau spre mine păreau de multe ori mai numeroase decât oamenii de pe priciuri. Mi-am reamintit de Valea Plângerii despre care citisem în Biblie; așa am văzut infirmeria aceea. Era locul cel mai groăznic în care călcasem vreodată.

Am fost internată într-o odăiță în care se aflau două fete mai mari: Vera și Tamara. Fiecare dintre ele făcea parte dintr-o pereche de gemene și aveau vărsat de vânt, așa încât nu erau foarte bolnave. Camera noastră era micuță, însă numai noi trei stăteam în ea – un alt privilegiu acordat gemenilor.

Ora cinei a sosit și a trecut, dar noi n-am primit nimic de mâncare.

— De ce nu ne dau de mâncare? am întrebat. Ar fi trebuit să fi primit pâine.

Vera mi-a răspuns:

— Aici, nimeni nu capătă de mâncare, pentru că oamenii sunt aduși în acest loc ca să moară, ori sunt duși de aici ca să moară în camera de gazare.

— Nu vor să irosească mâncarea cu cei aflați în pragul morții, a spus Tamara.

„Eu nu pot să mor”, mi-am zis în gând.

„Nu voi muri.”

În noaptea aceea mi-a fost prea rău ca să mai simt foamea. Am constatat că mi-era greu să dorm fără Miriam ghemuită lângă mine. Auzeam în beznă oameni gemând și țipând de durere. Zbieretele lor îmi sfâșiau sufletul. Nu auzisem niciodată atâtea glasuri tânguindu-se, urlând și văitându-se.

A doua zi a sosit un camion. Cei mai bolnavi deținuți au fost aruncați pe platforma lui, pentru a fi duși direct la camera de gaze. Au țipat și s-au zvârcolit, deoarece unii fuseseră aruncați deasupra unor oameni deja morți.

„Oare voi fi și eu trimisă la camera de gaze?” m-am întrebat. Aceasta era o prezență permanentă, lângă crematoriul care-și revărsa de jur-împrejur duhoarea de păr, oase și carne umană arsă. Camera de gaze reprezenta un sfârșit foarte real pentru orice deținut din lagăr – dar într-o măsură și mai mare pentru cei din infirmerie. Camioanele acelea soseau de două ori pe săptămână. Mai târziu am aflat că înainte ca trupurile să fie aruncate în crematoriu, un grup de muncitori le smulgeau dinții de aur și le scoteau bijuteriile. În medie, naziștii colectau zilnic treizeci și cinci de kilograme de aur de la cadavre. Cineva se îmbogățea serios de pe urma lor.

A doua zi dimineață după internarea mea în infirmerie, au sosit să mă vadă Mengele și o echipă de alți patru medici. Mi-au discutat cazul de parcă s-ar fi aflat într-un spital obișnuit. Deși vorbeau în germană, am înțeles multe din cuvintele lor. Dr. Mengele a râs și a zis despre mine, surâzând afectat:

— Păcat! Așa tânără și mai are doar două săptămâni de trăit.

„Cum poate ști asta?” m-am întrebat. După ce-mi făcuseră injecția aceea care mă îmbolnăvise, nu-mi mai făcuseră alte analize. Între timp am aflat că Mengele știa cu ce boală mă infectase și cum va progresa. Poate că fusese beri-beri sau tifos

exantematic, dar în anii care au trecut de atunci n-am descoperit răspunsul la această întrebare.

Zăcând în pat și ascultându-i pe Mengele și pe ceilalți medici, am încercat să nu trădez faptul că le înțelesesem cuvintele. Mi-am spus: „Nu sunt moartă. Refuz să mor! Îi voi păcăli pe doctorii ăștia, îi voi dovedi lui Mengele că s-a înșelat, și voi ieși vie de-aici.” Mai presus de orice, știam că trebuia să mă întorc la Miriam.

În acele prime câteva zile am avut febră foarte mare, însă nimeni nu mi-a dat hrană, medicamente sau apă. S-au mulțumit să-mi controleze temperatura. Eram atât de însetată, atât de disperată după apă, aveam gura atât de uscată, încât credeam că nu voi mai putea respira mult timp.

În capătul îndepărtat al barăcii exista o cișmea și țin minte că am coborât de-a bușilea din pat, că am deschis ușa camerei și că m-am târât pe podea ca să ajung la robinetul acela. Simțeam pe abdomen cimentul rece și dur care-mi scrijelea pielea. Am întins brațele înainte și m-am târât în patru labe, înaintând încet pe pardoseala umedă și murdară. În câteva rânduri mi-am pierdut cunoștința, după care mi-am revenit și am continuat să avansez, centimetru cu centimetru.

Îmi repetam întruna: „Mă voi face bine”.

„Trebuie să trăiesc. Trebuie să supraviețuiesc.”

Nevoia de apă mă copleșea. Cel mai ciudat lucru însă este că nu-mi amintesc să fi băut. Probabil că am făcut-o, deoarece altfel n-aș fi putut supraviețui. Nu-mi amintesc nici măcar cum am ajuns înapoi pe priciul pe care-l împărțeam cu celelalte fete din odăița noastră. Cu toate acestea, în fiecare noapte, vreme de două săptămâni, m-am târât către cișmeaua aceea.

După prima săptămână petrecută în infirmerie, Miriam a aflat că nu primeam niciun fel de hrană. A anunțat-o pe vechea noastră prietenă, doamna Csengeri, care juca rolul de mesager,

furișându-se de la o baracă la alta, când își vizita propriile fiice. Miriam a început să-și economisească pâinea, i-o dădea doamnei Csengeri, iar aceasta mi-o aducea personal. Imaginați-vă voința lui Miriam, o fetiță de numai zece ani, care s-a hotărât să nu mănânce o săptămână întreagă! Bucata aceea zilnică de pâine de la sora mea geamănă mi-a salvat viața și mi-a întărit dorința de a mă întoarce la ea.

După două săptămâni, ca prin miracol, febra mi-a scăzut! Am început să mă simt mai puternică. Într-o noapte m-am trezit și am văzut silueta subțirică și întunecată a supraveghetorei blocului nostru. Din când în când, ea se furișa în odăița noastră noaptea și ne aducea mâncare.

— Uite o bucată de pâine pentru tine, mi-a spus în șoaptă, punând-o pe pat. Să nu afle nimeni, pentru că atunci voi fi pedepsită.

O dată ne-a adus Verei, Tamarei și mie o felie din tortul ei aniversar. Ce mai ospăț! A fost atât de bună, atât de dulce. Am devorat-o, lingându-ne degetele, apoi am lins hârtia în care fusese împachetată. Până și la Auschwitz existau oameni miloși.

Cu toate acestea, când mă gândesc la zilele acelea, nu pot înțelege de ce ea nu mi-a dat apă când am fost atât de bolnavă în primele săptămâni. Pot doar să presupun că și-a cruțat eforturile pentru cei care păreau că vor supraviețui.

Pe măsură ce mi-am recâștigat puterile, am dorit să ies cât mai repede din infirmerie, dar aveam în continuare febră. Dr. Mengele și echipa lui veneau de două ori pe zi să-mi vadă graficul temperaturii și trebuia să-i conving că febra îmi scădea, pentru a fi trimisă înapoi în baraca gemenelor. Așa că m-am gândit la un plan.

Vera și Tamara m-au învățat cum să citesc temperatura pe termometru. Când infirmiera, care era tot o deținută, venea să-mi ia temperatura, îmi puneam termometrul sub braț și-mi

spunea să-l țin strâns până se întorcea. După ce ieșea din odăiță, eu scoteam termometrul, citeam valoarea indicată și-l scuturam pentru a o coborî nițel. Apoi îl introduceam aproape complet sub braț, astfel încât bulbul cu mercur să iasă în spate pentru a nu mai înregistra schimbări. Când revenea, infirmiera citea temperatura și o nota pe fișă. A trebuit să fiu foarte atentă și să fac manevra aceasta gradat, pentru ca lui Mengele să nu i se pară suspectă însănătoșirea mea. Planul a funcționat! După trei săptămâni am fost externată din infirmerie.

M-am întors la sora mea, debordând de fericire. Acum, când eram din nou împreună, știam că mă voi înzdrăveni pe deplin. Am fost însă șocată de aspectul lui Miriam. Se uita în gol cu o figură inexpresivă, părea slăbită și lipsită de viață.

— Ce s-a-ntâmplat? am întrebat-o. Ai pățit ceva? Ce ți-au făcut?

— Nimic, a răspuns ea. Lasă-mă-n pace, Eva. Nu pot să vorbesc despre asta.

Știam că separarea noastră o afectase puternic. Miriam crezuse că nu mă voi mai întoarce niciodată și posibilitatea de a rămâne complet singură o făcuse să-și piardă speranțele. În limbajul din lagăr, ea devenise un *musselman*, un zombi, o umbră, cineva care nu mai avea dispoziția de a lupta pentru viață.

În primele două săptămâni cât lipsisem, ea nu a fost dusă la laborator. A fost ținută în izolare și păzită permanent de SS-iști. La început, Miriam nu a știut ce mi se întâmpla, dar trebuie să fi simțit că naziștii așteptau ceva. Pentru că n-am murit așa cum se așteptase Mengele, Miriam a fost dusă în laborator și injectată cu o mulțime de substanțe care i-au făcut rău. Injecțiile acelea i-au oprit creșterea rinichilor, menținându-i la mărimea de la zece ani. N-am descoperit niciodată care fusese scopul aceluia experiment asupra surorii mele.

Am descoperit însă că Mengele plănuise ca eu să mor de pe urma microbilor cu care fusesem injectată. Doctorul patolog Miklos Nyiszli, fost deținut evreu, a scris și publicat relatarea sa de martor ocular despre felul în care Mengele le ordona în mod curent patologilor să efectueze autopsiile unor gemeni care muriseră la câteva ore unul după celălalt, o ocazie unică de a compara efectele bolii asupra a două corpuri, unul sănătos și altul bolnav, care erau practic identice în celelalte aspecte. Dacă eu aș fi murit în infirmerie, Miriam ar fi fost dusă imediat în laborator și omorâtă cu o injecție de cloroform în inimă. Autopsiile simultane ar fi comparat organele mele bolnave cu organele ei sănătoase. Dacă organele ar fi prezentat vreun interes științific, Mengele le-ar fi examinat personal și apoi le-ar fi trimis la Institutul Antropologic din Berlin-Dahlem, într-un colet inscripționat „Materiale de război – urgent”.

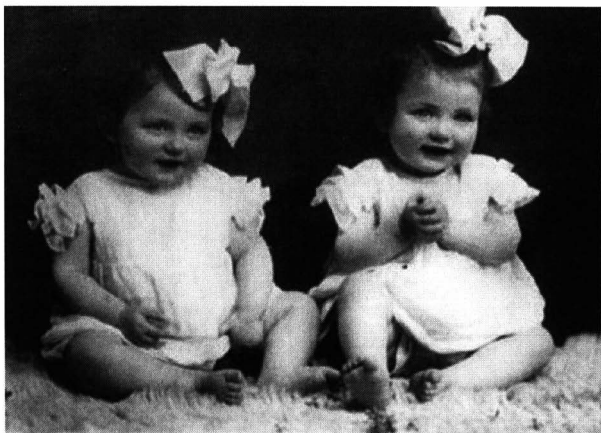
Eu însă, o fetiță de zece ani, triumfasem asupra lui Mengele, supraviețuind experimentului său. Acum îmi revenea mie sarcina de a-mi ajuta sora geamănă să-și revină din șoc. N-o puteam pierde. Până aici totul era foarte simplu. Cum aveam să reușesc era cu totul altceva.

Harta Europei de Est în 1944.

Călătoria Evei.

Eva și Miriam Mozes, 1935.

Părinții Evei, Alexander și Jaffa Mozes.

*Rândul de sus (de la stânga la dreapta): Aliz, papá, Edit
și prietena Luci.*

La mijloc: Eva, mama, Miriam.

Jos: verișorul Șmilu.

*În picioare: verișoara Magda, sora Edit și verișoara Aggi.
Pe iarbă: verișoara Dvora și sora Aliz. Toate fetele din fotografia
aceasta au murit în lagăre.*

Port, Transilvania.

Intrarea în lagărul de la Auschwitz. Lozinca este în germană și se traduce prin: „Munca te va elibera”.

Peronul de triere din Auschwitz.

Auschwitz

În interiorul lagărului.

Fotografie a gemenilor în laborator.

Josef Mengele.

PAŃSTWOWE MUZEUM
32-603 Oświęcim 3

Lagerarzt des
KL Auschwitz II:
(Frauenlager)

10. AUG. 1944

Birkenau, 8. August 1944

56432-56440/IX/1256-424

An das

Hygiene-Institut der Waffen- u. Polizei,
A u s c h w i t z.

Anbei wird Blutmaterial zur Untersuchung auf
Rest N, Ha Cl., Takata-Ara, Vitamin C eingesandt:

12.	"	80912	Kohnstein Emilie.
43.	"	A 7736	Malck Salomon.
54.	"	A 5771	Molner Maria
65.	"	A 6035	Moskowitz Helena
76.	"	A 3626	Weiss Olga
77.	"	A 7063	Mozes Eva
78.	"	A 7259	Neuschloss Judith
79.	"	80913	Kohnstein Gisele.

213/44

Der Lagerarzt des
KL Auschwitz II.
H-Untersuchungsleiter

Document original, care arată că eșantioanele de sânge prelevat Evei au fost analizate pentru uree, azot, clorură de sodiu, Takata-Ara și vitamina C. Există de asemenea documente cu rezultatele analizelor pentru sifilis și scarlatină.

To Whom It May Concern:

I, Werner L. Loewenstein, M.D., a physician educated in Germany, resident of Terre Haute, IN, located in Vigo County, have translated a document from The Camp Physician of The Concentration Camp Auschwitz II.

The Camp Physician
Concentration Camp Auschwitz II
(Women Camp)

Birkenau, August 8, 1944

To The Hygienic Institute of The Army SS and Police,

Auschwitz

Enclosed are blood samples for examination of Urea Nitrogen, Sodium Chloride, Takata-Ara, and Vitamin C.

A list of nine names follows-see attached document.

Signed by The Camp Physician
Concentration Camp Auschwitz II
Mengele (looks like Mengele's signature)
SS Sub Storm Leader

I certify that I have translated the above from the attached document, and that this is an accurate and true representation of what is contained therein.

Werner L. Loewenstein
Werner L. Loewenstein

State of Indiana
County of Vigo

Before me, the undersigned, a Notary Public in and for said County and State, this 18th day of April, 1985 Werner L. Loewenstein personally appeared and acknowledged the execution of the above translation.

Witness my hand and Notarial Seal

Walter H. Russell
Resident of Vigo County

My Commission Expires
July 13, 1988

Traducerea în engleză a documentului de pe pagina anterioară.

CAPITOLUL VII

La Auschwitz-Birkenau nu știam niciodată ce ne va aduce ziua de mâine. Fiecare zi însemna probleme noi, cărora trebuia să le supraviețuim. Pe lângă permanenta diaree cauzată de dizenterie, Miriam mai suferea și de altceva. Toți aveam dizenterie, dar Miriam renunțase la voința de a trăi. Trebuia să gădesc altă modalitate de a o ajuta să-și revină. O parte a suferințelor ei o reprezentau injecțiile pe care le primise în timpul cât lipsisem eu.

Prin lagăr se spunea că pentru a te întări și scăpa de dizenterie trebuia să consumi cartofi. La Auschwitz deținuții „organizau” de la naziști lucrurile de care aveau nevoie pentru a supraviețui și considerau „organizările” tot atâtea victorii împotriva asupritorilor lor. Problema era că până atunci eu nu furasem niciodată nimic, cu o excepție: o cană.

Odată, pe când mergeam spre duș, mărșăluind câte cinci pe rând, trecusem pe lângă un maldăr de oale și cratițe. Mă strecurasem de la locul meu din mijlocul rândului, către capăt. Sărisem, înhățasem o cană, o vârâsem în decolteul larg al rochiei și continuasem după aceea de parcă nu se întâmplase nimic. Dacă gardianul SS care ne însoțea mă văzuse, el nu spusese nimic.

Se zvonea că orice deținut care era prins furând urma să fie spânzurat, la fel ca aceia care încercau să evadeze. La început, naziștii ne siliseră să asistăm la execuțiile respective, spunându-ne să le privim cu atenție, pentru că așa vom păți și noi dacă vom fura sau dacă vom încerca să fugim. Țin minte

că-mi spuseseam în gând: „Da, viața-i atât de minunată aici! De ce naiba am încerca să evadăm?!” Am decis să găsesc o cale prin care să fac rost de cartofi, astfel încât s-o ajut pe Miriam să se înzdrăvenească. Nu știam ce mi s-ar fi putut întâmpla dacă furam cartofi, dar puteam foarte bine să fiu condamnată la moarte. Un eșafod din lemn pentru execuții prin spânzurare se afla în fața Blocului 11. Trebuia totuși să-mi asum riscul acela, pentru Miriam. N-o puteam lăsa pe sora mea să moară.

Alte gemene din baraca noastră fierbeau cartofi noaptea și le-am întrebat de unde îi procuraseră. Mi-au spus că bucătăria era unicul loc în care existau cartofi, așa că m-am oferit voluntară pentru transportul mesei. Asta însemna să fiu unul dintre cei doi copii care aduceau supa într-un container de o sută de litri, de mărimea unei pubele de gunoi, de la bucătăria aflată în capătul opus al lagărului. Drumul până acolo dura douăzeci de minute, iar întoarcerea cu recipientul greu și plin dura și mai mult. Prima dată când m-am oferit voluntară n-am fost aleasă, dar în ziua următoare, m-am oferit din nou și am fost aleasă alături de altă geamănă pentru a aduce supa zilnică, un lichid apos care ocazional avea câte o bucățiță de cartof.

Imediat ce am intrat în bucătărie, am zărit o masă lungă din metal acoperită cu oale și cratițe, sub care se aflau doi saci cu cartofi. O clipă, am șovăit. Dacă eram prinsă, puteam să mor, dar dacă nu încercam, Miriam avea să moară cu siguranță.

M-am aplecat și am tras cu ochiul în jur ca să văd dacă mă observă cineva. Cu inima bubuindu-mi atât de tare, încât o simțeam în urechi, am vârat mâna în sac și am scos doi cartofi. Din spate cineva m-a prins de ceafă și m-a tras în sus. Era bucătăreasa, o deținută grasă care purta pe cap o basma vărgată.

— Să nu mai faci așa ceva! mi-a zbierat drept în față.

— Ce să fac, doamnă?

În ochii mei holbați se citea o falsă inocență.

— Nu-i frumos să furi. Pune-i la loc!

Am dat drumul cartofilor înapoi în sac. Mă așteptam să fiu târâtă imediat la spânzurătoare, dar nu s-a întâmplat așa. Aproape c-am izbucnit în râs de ușurare când am înțeles că singura mea pedeapsă fusese mustrarea aceea. Tocmai aflasem că nimeni nu cuteza să facă vreun rău deliberat „gemenilor lui Mengele”, atâta timp cât dr. Mengele dorea să rămânem în viață. El avea nevoie de noi pentru a-și continua experimentele.

Mă îngrijora totuși posibilitatea ca bucătăreasa să raporteze tentativa mea de furt *blocovei*, supraveghetoarea blocului nostru, și astfel să nu mi se mai permită să transport mâncarea. A doua zi însă m-am oferit voluntar și am fost aleasă din nou.

De data aceasta a fost mai ușor să „organizez” cartofii fără să fiu prinsă. Nu mai eram nici atât de speriată, întrucât știam că în cel mai rău caz m-aș fi ales cu o muștruluială.

Când am ajuns la sacii de sub masă, am înhățat iute trei cartofi și i-am pitit în rochie. De data aceasta nu m-a zărit nimeni. Victorie! Cartofii aceia au fost una dintre cele mai mari comori pe care le-am avut vreodată. Abia așteptam sosirea nopții.

Orice activități secrete, așa cum era gătitul, trebuiau efectuate noaptea, după ce *blocova* și ajutoarea supraveghetoarei se culcau în cămăruțele lor din fața barăcii. O geamănă adusesese câteva bucăți de cărbune pe care le „organizase” în timpul zilei. La capătul banchetei din cărămidă care trecea prin centrul barăcii aveam un cuptor, în care am făcut un foc micuț. Cineva stătea de pază la ușa închisă a *blocovei*, în eventualitatea în care se trezea. Alte fete stăteau la intrarea barăcii și semnalau apropierea cuiva prin lovituri ușoare cu talpa în ciment. Noi găteam pe rând, în întuneric.

Am utilizat propria mea oală și am fiert cartofii nespălați, cu coji, cu totul! După aceea eu și Miriam ne-am așezat la ospăț.

Am mâncat cartofii fără sare sau unt, dar ni s-au părut delicioși. Ne-au încălzit pe dinăuntru și ne-au crescut moralul. I-aș fi dat lui Miriam toți cartofii, dar eram moartă de foame și aveam nevoie de putere pentru a mă îngriji de amândouă.

După aceea m-am oferit voluntară în fiecare zi ca să transport recipientul cu supă, deși n-am fost aleasă decât poate o dată sau de două ori pe săptămână. Dar, cu fiecare ocazie, am devenit mai pricepută în „organizare”. Întotdeauna am luat mai mulți cartofi decât aveam nevoie pentru ziua respectivă și astfel eu și sora mea am ajuns să mâncăm de trei ori pe săptămână cartofi.

Uneori, doamna Csengeri se furișa noaptea la noi și gătea cartofii pe care-i „organizase” pentru ficele ei. Imediat ce o persoană termina de gătit, alta îi lua locul la cuptor. Am format o brigadă mică și aveam fete care jucau rolul de santinele, pentru a ne asigura că nu vom fi prinse.

Toate cunoșteau sistemul și regulile lui. În ciuda faptului că eram numai piele și os, doar foamea reamintindu-ne că mai eram în viață, nu încercam să luăm mâncarea alteia.

Cartofii pe care i-am adus lui Miriam au avut efectul unui medicament. Sora mea s-a întremat, a devenit mai puternică și mai dispusă să lupte pentru propria ei viață. Pot afirma, și nu i-aș răni sentimentele, că sora mea ar fi murit, dacă n-aș fi fost eu. Și reciproc, faptul că am avut grijă de Miriam m-a ajutat să devin mai robustă și mai puternică. Pentru că eram gemene, ne agățam una de cealaltă. Pentru că eram surori, depindeam una de cealaltă. Pentru că eram familie, nu ne-am abandonat.

La Auschwitz era foarte ușor să mori. Pe de altă parte, supraviețuirea îți ocupa tot timpul.

CAPITOLUL VIII

Vara anului 1944 s-a transformat în toamnă, iar situația generală s-a schimbat. Tot mai multe avioane vuiau pe deasupra și bombardau cartierele generale și fabricile naziste. Uneori se înregistrau și câte două-trei raiduri pe zi. Deși nu aveam aparate de radio sau ziare din care să aflăm știrile, ne-am dat seama că „băieții buni” veneau să ne elibereze. Până la sosirea lor, trebuia să-mi țin sora geamănă și pe mine în viață. Viața ei era misiunea și responsabilitatea mea. Însă condițiile din lagăr nu s-au îmbunătățit, ba, din unele puncte de vedere, s-au înrăutățit.

În noaptea de 7 octombrie ne-a deșteptat bubuitura unei explozii asurzitoare. Sirenele urlau. Căinii lătrau. Ce se întâmpla? Ulterior am aflat că evreii din *Sonderkommando* (deținuții siliți să ardă cadavrele) se răsculasera și aruncaseră în aer Crematoriul IV de la Birkenau. Utilizaseră explozibili aduși în secret de un grup de evreice care lucrau în uzinele naziste de armament. Cei din *Sonderkommando* decisese să preferau să moară luptând decât în camerele de gazare, și voiau să se răzbune pentru moartea rudelor și prietenilor.

Circula zvonul că la apropierea Aliaților – armatele americană, britanică și sovietică – , SS-iștii îi vor ucide pe toți cei din lagăr. Dr. Mengele și-a continuat totuși experimentele, sperând că va face o descoperire științifică importantă.

La momentul respectiv nu știam că de la înaltul comandament nazist sosise ordinul ca Mengele să „lichideze” lagărul de ȕigani, alcătuit din peste două mii de deținuți, în majoritate femei și copii. Deși încercase să-i păstreze pe ȕigani pentru

cercetările sale, Mengele a dat ascultare ordinului. Țiganiile au fost duși la camerele de gazare pentru a fi uciși, apoi incinerati.

Miriam, eu și toate gemenele din baraca noastră am fost mutate în lagărul țiganilor, care rămăsese pustiu. Deținuții lăsaseră în urmă pături și zugrăveli colorate pe ziduri. Nu știam de ce ne mutaseră naziștii acolo. Era mai aproape de camera de gazare și de crematoriu, și umbla vorba că noi urmam să fim gazați.

În acea primă zi, am stat pentru apel afară în frig, pe solul acoperit pe alocuri de petice de zăpadă, de la ora 5:00 dimineața până la ora 16:00. A fost cel mai lung apel la care am participat vreodată, deoarece lipsea un deținut. Miasmele crematoriului pluteau dens în aer, amestecându-se cu ceața și cu frigul. Îmi înghețaseră picioarele, la fel ca și lui Miriam. Nu am aflat niciodată unde fugise deținutul.

În următoarele săptămâni am locuit în lagărul țiganilor, trăind în umbra crematoriului cu spaima permanentă că vom fi omorâte. N-am aflat niciodată de ce am scăpat cu viață. Poate că am fost salvate de ordinul Berlinului de a opri gazarea evreilor. Poate că naziștii înțeleseseră deja că pierdeau războiul și doreau să ascundă dovezile atrocităților lor.

La începutul lunii ianuarie 1945, SS-iștii le-au ordonat deținuților să iasă din barăci pentru a părăsi lagărul.

— *Raus! Raus! Afară! Afară!* răcneau ei. Toată lumea afară! Vă scoatem de-aici pentru binele vostru!

Am auzit că mii de persoane erau duse în Germania.

— Eu nu plec din baracă, i-am spus lui Miriam. Nu plec nicăieri.

Mă gândeam că naziștii nu fuseseră prea amabili cu noi când câștigau războiul, așa că în niciun caz nu aveau să fie mai amabili când îl pierdeau. Am rămas locului.

Spre surprinderea mea, n-a venit nimeni să ne scoată. Naziștii erau atât de grăbiți să-i adune pe toți, încât nu s-au mai sinchisit să verifice toate barăcile. Unele gemene au rămas cu

noi, inclusiv doamna Csengeri și fiicele ei. În acel moment, nu știam că mulți oameni aleseseră să stea pe loc.

În dimineața următoare ne-am trezit și ne-am dat seama că nu participasem la apel. Am descoperit că naziștii plecașeră... sau cel puțin așa părea. N-am văzut nici gardieni, nici SS-iști, nici pe dr. Mengele.

Câtă fericire și satisfacție am simțit! Naziștii plecaseră! Acum rămăsesem pe cont propriu. Mi-am petrecut timpul încercând să găsesc hrană, apă și păături pentru a ne ține în viață pe sora mea și pe mine.

Un deținut tăiașe sârma ghimpată, așa încât puteam trece dintr-un lagăr în altul printr-o deschizătură. Eu și alte două fete am plecat să căutăm lucruri utile, cutreierând dintr-un loc în altul. Eu aveam mare nevoie de încălțăminte. Purtam și acum pantofii cu care sosisem la Auschwitz. Tălpile lor mi se desprindeau întruna. Le prinsesem cu sfoară, dar tot îmi era greu să umblu. Pantofii lui Miriam se găseau într-o stare ceva mai bună, fiindcă ea rămânea în baracă să ne păzească puținele bunuri de câte ori plecam eu pentru „organizare”.

Fetele și cu mine am intrat în locul unde naziștii depozitau toate hainele, încălțăminte și păturile pe care le confiscaseră de la deținuți. Era o clădire uriașă pe care o numiseră „Canada”, poate din cauza faptului că vedeau Canada ca pe o țară a abundenței. Maldăre de obiecte se ridicau până la tavan. Am scotocit prin toate încălțările, dar n-am găsit nimic care să mi se potrivească, așa încât m-am mulțumit în cele din urmă cu o pereche de pantofi cu două măsuri mai mari. Le-am îndesat cârpe în vârfuri și apoi i-am legat cu sfoară de picioare. Cel puțin îmi țineau de cald. Am înhățat niște haine și păături pentru noi și le-am adus înapoi în baracă, unde ne-am înfofolit.

Într-o după-amiază m-am dus la bucătărie să „organizez” ceva de mâncare. Doi copii și niște adulți care nu plecaseră din lagăr erau deja acolo și luau pâine.

Ținând patru-cinci pâini în brațe, am auzit zgomotul neașteptat al unei mașini. „Dacă naziștii au plecat”, mi-am spus, „cine vine cu mașina?” Am alergat afară să vedem. Era un jeep, din care au sărit patru naziști cu mitraliere și au început să împrăște gloanțe în toate direcțiile.

Îmi amintesc că am văzut țeava unei arme îndreptată spre capul meu, la vreun metru depărtare, după care mi-am pierdut cunoștința.

Când mi-am revenit, am crezut că murisem. De jur-împrejur vedeam numai cadavre.

„Bun”, mi-am zis, „deci am murit toți.” După aceea mi-am mișcat brațele. După aceea mi-am mișcat picioarele. Am atins persoana de lângă mine, dar nu s-a clintit. Corpul îi era rece. Aha! *Ea* era moartă, dar eu eram vie!

M-am ridicat, recunoscătoare că mai trăiam. Mi-am spus că probabil un înger păzitor mă făcuse să leșin înainte ca gloanțele să fi ajuns la mine, pentru că nu avusesem timp să gândesc ori să reacționez în vreun fel pentru a mă salva.

Am pornit în fugă spre baracă.

— Miriam? am strigat, când am năvălit înăuntru.

Ea era acolo.

— Ce s-a-ntâmplat? m-a întrebat cu ochii holbați de frică.

— S-au întors naziștii! am spus, și am adăugat: Mă-ntreb de ce s-au întors. Au fost cât pe-aici să mă omoare!

I-am povestit ce se întâmplase și cât de îngrozită fusesem.

— Nu avem pâine deloc, i-am zis. Am fost atât de speriată, încât am fugit ca să scap cu viață.

— Doamne, Eva, a spus ea, ce s-ar fi întâmplat dacă te-ar fi omorât?

N-am mai vorbit despre acel „ce s-ar fi întâmplat dacă?”. Ne-am strâns pur și simplu în brațe și am rămas îmbrățișate.

În aceeași noapte am fost trezite de fum și căldură. Flăcări se ridicau din acoperiș și le puteam simți dogoarea pârjolitoare

prin pereții barăcii. Clădirea luase foc. Ne-am înhățat lucrurile și am fugit afară. Naziștii se întorseseră în lagăr, nu se mai ascundeau, și probabil că încercau să distrugă dovezile crimelor pe care le săvârșiseră.

Incendiile înroșeau cerul cât vedeam cu ochii. Gardienii SS detonaseră un crematoriu și clădirea „Canada”. Cămăși și rochii zburau prin văzduh în mijlocul scânteilor și al cenușii. Aliții atacau și bombele luminau cerul. Parcă întreaga lume ar fi fost dată pradă focului.

Mii de oameni au ieșit din rândurile de barăci. Aceiași gardieni SS pe care-i văzusem la bucătărie ne-au încolonat pentru marș.

— Cine nu merge destul de repede va fi împușcat! a răcnit un gardian și a tras la întâmplare în mulțime, ca avertisment.

— Miriam, am șoptit, stai lângă mine.

Nu știam unde vom fi duși. Am ținut-o foarte strâns de mână și am înaintat până am ajuns în mijlocul gloatei. Acolo eram mai în siguranță decât în primele sau în ultimele rânduri, unde puteam atrage atenția. Dacă începeau să tragă, aveam să fim înconjurate de alți oameni.

Mulțimea ne-a purtat înainte. Eram împinse și înghiontite din toate părțile în gloata uriașă, așa încât trebuia să ne străduim din răputeri să ne păstrăm poziția în mijloc. Pe când ne mânau, SS-iștii au continuat să tragă la întâmplare. Pe măsură ce oamenii cădeau la pământ, secerați, eram cuprinși de o spaimă tot mai mare. Din coloana aceasta de marș făceau parte toți copiii și bătrânii care nu fuseseră evacuați anterior. Mai târziu am aflat că 8200 de oameni, inclusiv noi, fuseseră evacuați din Birkenau în noaptea aceea. În numai o oră, 1200 dintre ei au fost uciși pe drum. Doar 7000 de deținuți au mai ajuns la barăci.

Purtate practic pe sus de talazul mulțimii, am ajuns în cele din urmă la barăcile din Auschwitz. Era toiul nopții, dar

clădirile din cărămidă străluceau puternic în luminile reflectoarelor. Neștiind ce se va întâmpla în continuare, oamenii au început să se împingă cu putere, străduindu-se să intre în clădirile cu etaj. Eu și Miriam am alergat către barăcile acelea, pentru adăpost.

În mod inexplicabil, gardienii SS au dispărut.

Și cumva, nu-mi pot reaminti cum anume, în debandada aceea, mi-am pierdut sora geamănă.

— Miriam? am strigat. Miriam! Miriam! Unde ești?

M-am răsucit de jur-împrejur. Nu era acolo, nu era nicăieri!

Am început să intru în panică, inima îmi bubuia în piept, mi se tăiase răsuflarea, iar fața îmi ardea febril, în ciuda frigului. Ochii care-mi alergau dintr-o parte în alta mi s-au umplut cu lacrimi de frică.

„Și dacă Miriam sfârșește în altă baracă?” m-am întrebat.

„Și dacă este dusă în alt lagăr?”

„Și dacă este rănită?”

„Și dacă moare? Cine o va ști, ca să-mi spună?”

„Și dacă n-o voi mai revedea niciodată?”

Am ieșit din clădirea cu etaj și, pe jumătate umblând, pe jumătate alergând, am trecut de la o baracă la alta, strigându-i numele:

— Miriam! MI-RI-AM! MI-RI-AM!

I-am întrebat pe toți cu care mă întâlneam dacă nu văzuseră o fetiță care semăna exact cu mine.

— Se numește Miriam, le-am spus. Miriam Mozes. Vă rog, vă rog mult! N-ați văzut o fetiță pe care o chema Miriam?

Unii oameni buni la suflet mi-au văzut disperarea și panica. M-au ajutat, mi s-au alăturat și i-au răcnit numele:

— Miriam Mozes! Miriam Mozes!

Dar indiferent pe unde am mers, indiferent pe unde am căutat, indiferent cât de tare am strigat, nu am putut s-o găsesc.

După o vreme, pentru că Miriam n-a răspuns, oamenii au încetat să mă mai ajute.

— Continuă s-o cauți, m-au îndemnat cu milă în priviri, dar atât de epuizați, încât corpurile le erau moi și inerte. Trebuie să fie pe-aici, pe undeva.

— Miriam! Miriam!

Nu lăsam să treacă treizeci de secunde fără să-i strig numele.

Deși în ochii unora citeam milă și îngrijorare, altora nu le păsa, nu puteau fi deranjați. Foarte mulți dintre ei ajunseseră la capătul puterilor și nu le mai rămăsese pentru ceilalți nici măcar un gram de compătimire.

— Îți cauți sora, da? Ce să zic, mare chestie! Din familia mea au murit toți.

Aș fi vrut să le strig în față că Miriam însemna pentru mine mai mult decât o soră. Era celălalt sine al meu. Supraviețuirea noastră depindea reciproc una de cealaltă! Nu aveam însă timp să mă opresc și să mă gândesc la sufletele acestea disperate. Eu trebuia s-o găsesc pe Miriam. Trebuia!

Am continuat s-o caut.

— Miriam! Miriam! am strigat și glasul mi-a devenit tot mai răgușit, tot mai slab.

Eram flămândă și obosită. Nu mi-am îngăduit însă să mă așez, ca să mă odihnesc. Nu m-am oprit. Îngrozită, treceam de la o clădire la alta, nu puteam să-mi abandonez căutarea. Oriunde aș fi privit, vederea îmi era acoperită de nenumărați oameni slabi, cu hainele de lagăr subțiate și rărite acoperindu-le corpurile jalnice. Păreau să fie enorm de mulți! În ochii mei, toți semănau între ei, deoarece nu erau Miriam. Ce i se întâmplase? Fusesem despărțite într-o singură clipă, pe când ne repezeam spre siguranță! Ce făcusem? Am continuat fără oprire.

Cu picioarele purtându-mă târâș-grăpiș, cu brațele mișcându-se energic pe lângă corp pentru a-mi continua elanul înaintării, nu mi-am îngăduit să mă gândesc la foame, la durerile de stomac, la uscăciunea care-mi lipea limba de cerul gurii. Nimic din toate astea nu era important.

— Miriam! Miriam Mozes! Miriam!

Ore după ore, minute după minute, secunde după secunde – toate s-au îngrămădit unele peste altele în panica mea. Căutam de douăzeci și patru de ore. Nici urmă de Miriam! Nu putea să fi dispărut pur și simplu. Refuzam să accept asta. Unde era?

Mă împleticeam aproape amorțită de disperare și epuizare, când am intrat pe altă ușă.

— Miriam! Miriam Mozes! Miri...

M-am izbit de cineva de înălțimea mea.

— Pardon!

Eram gata să trec pe lângă persoana aceea, împleticindu-mă, când brusc mi-am dat seama: Era Miriam!

— Miriam! MIRIAM!

Am căzut în brațele ei și ea a căzut în brațele mele.

— Unde-ai fost? Te-am căutat, te-am căutat și iar te-am căutat peste tot! Ce s-a-ntâmplat?

— Ba eu te-am căutat! a insistat ea. Ce s-a-ntâmplat cu tine?

Ne-am îmbrățișat și ne-am sărutat. Strângându-ne în brațe una pe cealaltă, ne-am așezat amândouă pe podea, să ne odihnim, plângând și înlănțuindu-ne.

— Eva, unde ai fost? m-a întrebat ea printre lacrimi. Am făcut o mare greșală c-am luat-o la fugă. Am crezut că n-o să te mai văd niciodată.

— Ba nu! Eu nu m-am putut gândi la așa ceva. Trebuia să te găsesc! am insistat, apoi am recunoscut adevărul. Am fost disperată!

M-am lăsat moale în brațele ei, simțindu-mă de parcă ar fi fost sărbătoarea Hanuka. Era un miracol!

Am încercat sentimentul cel mai intens de ușurare și de dragoste pe care-l simțisem vreodată în viața mea. M-am îndepărtat puțin de Miriam, pentru a-i privi fața scofâlcită, apoi am îmbrățișat-o din nou și am strâns-o cu putere. Acele douăzeci și patru de ore în care o căutasem mi se păruseră o eternitate. Cu cât o țineam mai mult în brațe, cu atât eram mai convinsă că nu ne vom mai despărți niciodată.

— Sunt tare fericită că te-am găsit, i-am șoptit, mult mai încărcată de emoție decât puteam exprima.

Miriam și-a întins mâna.

— Uite! a rostit. Ținea în palmă o bucățică de ciocolată. Cineva mi-a dat-o în timp ce te căutam.

Ochii mi s-au deschis larg. Miriam mi-a oferit-o.

Am rupt-o în două și împreună am savurat-o în clipa aceea cea mai dulce.

— De acum înainte, i-am spus, să mă ții întotdeauna de mână. Să nu-mi dai drumul niciodată.

Miriam a încuviințat din cap.

— Da, nu mai trebuie să fim despărțite niciodată.

— Asta-i baraca noastră norocoasă! am adăugat eu.

— Atunci haide să ne culcăm nițel aici, a zis Miriam, întinzându-se la baza peretelui. Sunt istovită.

Cu mâinile strâns înlănțuite, cu trupurile lipite laolaltă, ne-am închis ochii obosiți. Indiferent ce urma să se întâmple în continuare, știam că ne aveam una pe cealaltă.

CAPITOLUL IX

În următoarele nouă zile, Miriam și cu mine am fost pe cont propriu, având singure grijă de noi înșine, așa cum făceau toți ceilalți. Am rămas în baraca noastră norocoasă cu alte perechi de gemene și femei adulte. Sarcina mea zilnică era să găsesc mâncare pentru noi două. Picioarele lui Miriam degeraseră în timpul apelului prelungit din lagărul ȝiganilor, așa încât ea rămânea în baracă și avea grijă de păturile și oalele noastre, în timp ce eu ieșeam să „organizez” cu alte două fete.

Toate trei intram pe furiș în magaziiile naziștilor și în clădirile în care locuiseră SS-iștii. În două rânduri am intrat în cartierul general nazist, o clădire frumoasă, cu mobilier elegant. Până atunci nu știusem că existau asemenea locuri. Condiții luxoase de trai chiar în mijlocul unui lagăr al morții nazist!

Am văzut pe mese mâncăruri ce arătau atrăgător, proaspăt preparate și delicioase! Să spun adevărul, arătau *prea* bine. M-am întrebat de ce le abandonaseră naziștii. Poate că ceva era în neregulă cu ele? Fiind flămândă, am luat o bucată de pe o masă, dar, cu o clipă înainte de a o băga în gură, m-am oprit și am pus-o la loc. Mai târziu am stat de vorbă cu alți oameni din lagăr care mi-au spus că naziștii lăsaseră în mod deliberat alimente otrăvite, pentru ca deținuți ca mine să le mănânce și să moară.

Altă dată, eu și fetele am găsit containere uriașe de *sauerkraut*, varză murată. Am mâncat-o, apoi fiindcă nu aveam apă de băut și nu exista nici zăpadă pe care s-o topim, am băut zeama de varză. Din bucătărie, am luat pâine. Pentru noi a fost un ospăț.

Ajunsesem deja iscusite în găsirea mâncării. Eu „organizasem” un batic, care a devenit instrumentul nostru cel mai valoros. Într-un beci am găsit un morman uriaș de făină. Am întins baticul și l-am umplut cu făină. După ce ne-am întors în baracă, am amestecat făină cu apă și am copt o plăcintă pe sobă. A fost asemănătoare cu pâinea nedospită pe care o mâncaseră evreii când, potrivit Bibliei, fuseseră nevoiți să părăsească Egiptul în grabă, neavând timp să lase aluatul să crească. A fost o *matzo* de Paștele evreiesc din lagăr.

Mâncarea era totuși foarte puțină. Țin minte că mă uitam la sora mea și mă gândeam: „E ca un schelet. Oare și eu arăt la fel?” Ori de câte ori găseam ceva comestibil, îl terminam până la ultima firimitură. Pentru noi nu existau resturi de la masă. Pe atunci nu știam cât de periculos era să ne îndopăm în starea noastră de inaniție. Unele fete au devenit puhave, iar una dintre cele mai bune prietene ale mele din echipa de „organizare” a murit pentru că a mâncat prea mult.

Într-o dimineață, împreună cu o altă pereche de gemene, am pornit spre râul Vistula, care curgea relativ aproape de lagăr. Înarmate cu două sticle și containere, intenționam să spargem gheața, să afundăm sticlele și să le umplem cu apă proaspătă.

Stând pe malul râului, am văzut pe malul opus o fată de vârsta mea. Părul îi era împletit în cozi și purta o rochiță frumoasă și curată, peste care avea un pardesiu. În spate ducea un ghiozdan, așa că am știut că mergea la școală.

Am încremenit. Nu puteam să cred că în exteriorul lagărului mai exista o lume în care oamenii erau curați, iar fetițele aveau cozi cu fundițe și rochițe frumoase, și mergeau la școală! Cândva eu însămi fusesem o fetiță la fel, cu haine frumoase, cu panglici în păr, care se ducea la școală. Până în clipa aceea crezusem că toți oamenii se aflau în lagăre de concentrare, ca noi. Pentru ca apoi să înțeleg că nu era adevărat.

Fetița m-a privit fix. M-am uitat la mine, la rochia zdrențuită ce roia de păduchi, la haina și pantofii mult prea mari. Eram flămândă și scotoceam după hrană și apă. Nu știu ce a crezut ea, dar când am ridicat iarăși ochii, m-am simțit cuprinsă de un val arzător de furie. Mă simțeam înșelată. Miriam și cu mine nu comiseseam nicio greșeală sau faptă reală! Eram pur și simplu niște fete, ca ea. De ce ne găseam noi în situația aceasta, în timp ce ea se afla acolo și arăta atât de drăgălașă și curată, ducând o viață perfect normală? Era complet greșit, era de neconceput pentru mine. Fetița aceea exista însă, acolo. Iar eu eram aici, pe celălalt mal.

După un timp care mi s-a părut foarte lung, ea și-a ridicat ghiozdanul cu cărți și s-a îndepărtat.

Am rămas privind-o, uitându-mă cum pleacă, apoi uitându-mă la locul în care stătuse. Nu am înțeles. Nu puteam să înțeleg.

Apoi am simțit un ghiorăit în stomac, care mi-a reamintit de foame și de sete. Am găsit un băț gros și am izbit furioasă în suprafața râului înghețat, până am făcut o gaură suficient de mare. Mi-am afundat sticla sub gheață, întorcând-o ușor într-o parte, și am privit bășicuțele de aer care ieșeau dinăuntru până s-a umplut cu apă limpede de râu. Imaginea fetei mi-a rămas în minte – ca și toate întrebările mele despre lumea de-afară.

După ce am umplut toate sticlele, gemenele și cu mine ne-am întors în lagăr, unde am aprins un foc mic și am fiert apa, ca să omorâm microbii. Deși am mai mers de două ori la râu după aceea, n-am mai revăzut-o pe fetiță.

Nu puteam părăsi lagărul, deoarece în jurul nostru se dădeau bătălii aprige. Era periculos până și să ne aventurăm în afara gardurilor. Armele trăgeau orbește și puteau lovi pe oricine. Ne găseam în mijlocul unui câmp de luptă. În vacarmul și confuzia de afară, am învățat să ne ferim de răpăiturile

focurilor de mitralieră. Dacă auzeam o anumită tonalitate de țiuit, trebuia să fugim și să ne adăpostim, pentru că un obuz venea în direcția noastră. Din buncărele în care SS-iștii se ascuseseră după ce ne mânaseră în barăci răsunau și fulgerau rafale de focuri de arme.

În zilele acelea s-a răspândit zvonul că tot lagărul urma să fie aruncat în aer – barăcile, camerele de gazare și crematoriul – , pentru a șterge dovezile crimelor comise de naziști. SS-iștii au obligat șaiszeci de mii de deținuți să plece într-un marș al morții. Miriam, eu și multe gemene am rămas pitite în barăcile noastre norocoase. Au rămas de asemenea mii de alți deținuți, prea bătrâni și bolnavi pentru a mărșălui.

Ulterior am aflat de la un martor ocular că în noaptea de 18 ianuarie 1945, dr. Mengele făcuse o ultimă vizită în laboratorul în care noi, gemenii, fusesem măsurați, injectați și tăiați, și de unde ni se prelevase sânge de atâtea ori. A luat două cutii cu documente care conțineau date despre cei aproximativ trei mii de gemeni asupra cărora făcuse experimente la Auschwitz, le-a depozitat într-un automobil care aștepta și a plecat pentru a se alătura unui grup de ofițeri naziști care fugeau.

Timp de aproape nouă zile am auzit întruna rafale de arme și bombardamente. Bubuiturile artileriei zgâlțâiau ferestrele barăcilor. Adulții spuneau că în curând vom fi eliberați. Eliberare... Miriam și cu mine nu știam ce însemna asta. Noi am rămas ascunse înăuntru și am așteptat.

În dimineața de 27 ianuarie, zgomotele au încetat. Pentru prima dată după multe săptămâni, era liniște absolută. Speram că era eliberarea, totuși nu aveam habar cum putea să arate ea. Toți deținuții din barăci s-au înghesuit la ferestre.

Ningea abundant. Până atunci nu știam ca lagărul să fi fost altfel decât cenușiu; clădirile, aleile, hainele, oamenii, totul era murdar și cenușiu. În mintea mea, un giulgiu fumuriu atârna permanent deasupra lagărului.

În ziua aceea, spre sfârșitul după-amiezii, pe la ora 15:00 sau 16:00, o femeie a apărut în fugă în fața barăcii noastre și a început să strige:

— Suntem liberi! Suntem liberi! Suntem liberi!

„Liberi”? Ce voia să spună?

Am alergat toți la ușă. Eu am rămas pe treapta cea mai de sus, unde fulgi uriași de nea cădeau peste mine. Nu puteam să disting nimic mai departe de câțiva metri. Ninsese toată ziua și cenușiul murdar al Auschwitzului era acoperit acum de o pătură albă de zăpadă.

— Nu se vede nimic? a întrebat o fată mai mare.

Priveam concentrată prin ninsoarea învolburată de vânt.

— Nu...

Am mijit ochii.

Și atunci i-am văzut.

La vreo șase metri depărtare, am văzut soldații sovietici apărând din ninsoare, apropiindu-se de noi, cu mantalele și căciulile acoperite de zăpadă. Nu rosteau niciun cuvânt în timp ce înaintau și se auzea doar scrâșnetul omătului sub bocancii lor.

Pe măsură ce se apropiau, ni s-a părut că ar fi zâmbit. Erau însă zâmbete sau rânjete? Am privit cu mai multă luare aminte. Da, erau zâmbete. Surâsuri adevărate. Fericirea și speranța au crescut în sufletele noastre. Eram în siguranță. Eram liberi!

Plângând și în același timp râzând, am alergat către soldați, înconjurându-i.

Un strigăt s-a ridicat din mulțime:

— Suntem liberi! Suntem liberi!

S-au auzit râsete și plânsete de ușurare, toate contopite laolaltă într-un amestec de ovații și aclamații.

Râzând ei înșiși, unii cu lacrimi în ochii surâzători, soldații sovietici ne-au îmbrățișat la rândul lor. Ne-au întins biscuiți și ciocolată – delicioase!

A fost primul nostru gust al libertății. Și mi-am dat seama că jurământul meu tăcut din acea prima noapte, în latrină, de a supraviețui și de a ieși din lagăr vie și însoțită de Miriam, devenise o realitate.

CAPITOLUL X

M-am aruncat în brațele unui soldat sovietic și m-a ridicat în aer. M-am agățat de el, cu Miriam lipită strâns de mine. Toți se îmbrățișau, se sărutau și strigau:

— Suntem liberi!

În noaptea aceea soldații au continuat să sărbătorească în barăci. Au dansat cu femeile și au împărțit votcă cu bărbații, bând direct din sticle. Toți au râs și au cântat. Am avut și muzică: oamenii loveau în tobe improvizate, folosind linguri și cutii de conserve, iar cineva a cântat la acordeon. Unii copii s-au alăturat dansurilor, țopăind de zor pe podea, pe priciuri, pe adulți. Nu mai văzusem niciodată atâta veselie, mai ales în lagărul nostru, al condamnaților la moarte.

Miriam și cu mine am stat încântate pe priciul nostru, privind și bucurându-ne de scena de rară voieșie. Ce imagini bune! Era fericirea omenească pură de a fi viu.

— Suntem liberi! am rostit eu cu glas tare, încuviințând din cap în ritmul muzicii.

— Da. S-a terminat cu *pflegerin*!

— S-a terminat cu *Heil, Doktor Mengele*!

— S-a terminat cu experimentele!

— S-a terminat cu injecțiile în brațe!

— S-a terminat cu spânzurările.

— S-a terminat cu...

Făceam întrecere ca să enumerăm tot ce *nu* avea să ne lipsească acum, când eram libere.

— Putem face tot ce vrem! a spus Miriam și satisfacția i s-a întins pe față.

Cuvintele ei m-au oprit brusc. *Putem face tot ce vrem.*

Îi priveam pe toți sărbătorind, dar fără să-i văd cu adevărat. Auzeam muzica și cântecele, dar nu le ascultam cu adevărat.

Putem face tot ce vrem. Tot ce vrem. Suntem liberi.

Amintirile căminului nostru mi-au inundat ochii. Sunetele din gospodărie mi-au răsunat în urechi: tăiatul lemnului, cotcodăcitul găinilor, mugetele vacilor. Mirosul fructelor coapte din livezi mi-a umplut nările. Nu știu cât timp am stat așa, gândindu-mă.

Miriam m-a smuls în cele din urmă din reverie.

— Ce este, Eva? M-a scuturat de braț: Eva! Ce s-a-ntâmplat?

M-am întors spre ea și ochii mi s-au adaptat până la urmă la prezența ei.

— Acasă, am rostit. Vreau să merg acasă.

Miriam mi-a cercetat chipul.

— Bine. Suntem libere. Să mergem acasă.

Ne-am strâns puținele bunuri, vârandu-le pe sub noi și în haine. În noaptea aceea am dormit buștean, fiindcă aveam un plan: mergeam acasă cât mai curând cu putință.

În după-amiaza următoare, mai mulți sovietici s-au strâns în jurul nostru. Ne-au cerut lui Miriam, mie și tuturor copiilor care supraviețuiseră, în majoritate gemeni, să îmbrăcăm uniforme vărgate de lagăr peste haine. Fiindcă eram „gemenii lui Mengele”, noi nu purtasem niciodată până atunci acele uniforme de la Auschwitz. Eu aveam deja două rânduri de haine, pentru că era foarte frig. Pe sub haine și rochii, Miriam și cu mine pitisem tot ce aveam: mâncare, vase, păături – lucruri pe care le priveam ca pe niște comori.

Am stat chiar în capătul rândului și ne-am ținut de mâini, când soldații sovietici ne-au scos din barăci printre gardurile înalte din sârmă ghimpată. O infirmieră care ținea în brațe un

prunc mergea alături de noi. Aparate uriașe ne filmau întruna. M-am uitat la un cameraman și m-am întrebat de ce făceau filmele acelea.

„Suntem oare vedete de cinema?” m-am întrebat eu. Aparatele de filmat mă impresionau teribil. Unicele filme adevărate văzute de Miriam și de mine fuseseră cele în care juca Shirley Temple, la care ne dusesse mama, la oraș.

Spre surprinderea mea, după ce am trecut printre garduri, cameramanul ne-a trimis înapoi înăuntru și ne-a cerut să ieșim din nou. Însoțiți de călugărițe, infirmiere și soldați sovietici, rânduri și rânduri de gemeni s-au înapoiat în barăci pentru a ieși încă o dată. Am repetat scena aceea de câteva ori până ce cameramanul s-a declarat mulțumit. Peste câțiva ani am aflat că filmase scena pentru un film de propagandă care arăta lumii cum îi salvase armata sovietică pe copiii evrei din ghearele hitleriștilor.

În cele din urmă, eu și Miriam, mână în mână, am ieșit pentru ultima oară din baracă în costume vărgate identice. Supraviețuisem Auschwitzului. Aveam unsprezece ani.

Mai rămăsese doar o singură întrebare: cum anume, exact, urma să ajungem acasă?

CAPITOLUL XI

De jur-împrejurul nostru toți oamenii se pregăteau de plecare. Pur și simplu, ieșeau din lagăr. Noi însă nu știam în ce direcție să pornim. Nu știam de fapt nici unde ne aflam. Pe atunci nu aveam habar că existau țările Polonia și Uniunea Sovietică. Deoarece urmasem școala într-un sătuc din România, nu învățasem nimic despre restul lumii.

În următoarele două săptămâni, Miriam și cu mine am rămas la Auschwitz împreună cu mulți alți foști deținuți. La început, nu am avut destule alimente ca să mâncăm. M-am întors în beci și mi-am umplut baticul cu făină.

— *Niet! Niet!* Nu! Nu! a strigat un soldat sovietic și a tras un glonț.

Speriată, am vărsat făina, am alergat afară și am fugit înapoi la Miriam. Abia mai târziu mi-am dat seama că soldatul nu trăsesese în direcția mea așa cum o făcuseră naziștii, ci încercase doar să mă sperie. Sovieticii preluaseră conducerea lagărului și se străduiau să mențină ordinea.

Nu-mi amintesc ca după aceea să fi „organizat” alimente. Sovieticii ne-au dat să mâncăm supă de fasole, care avea un gust minunat. Îndată ce eu și Miriam am început s-o mâncăm, nu ne-am mai putut opri. Deja știam că dacă vom mânca prea mult ni se va face rău, așa că ne supravegheam reciproc. Nu voiam să murim pentru că ne îmbuibam, ca alte gemene pe care le cunoscusem.

După alte câteva săptămâni am părăsit până la urmă Auschwitzul. Am fost urcate într-o căruță trasă de un cal și duse la un orfelinat dintr-o mănăstire din Katowice, Polonia. Ulterior am aflat că totul fusese aranjat de sovietici, care colaborau cu Crucea Roșie și cu organizațiile pentru refugiații evrei.

După ce-am sosit la mănăstire, am fost duse în noile noastre camere, unde am rămas șocată. Miriam și cu mine am căpătat propria noastră odaie, frumoasă, în care se găseau două paturi cu cearșafuri albe, curate. Cearșafuri! De aproape un an nu mai văzusem un cearșaf curat. Mă simțeam ciudat și nelalocul meu. Nimeni nu se obosise să ne spele, așa încât eram murdare și pline de păduchi. Era imposibil să mă pot culca așa pe un pat alb și curat.

Am rămas mult timp privind cearșafurile, iar în noaptea aceea le-am scos de pe pat și m-am culcat pe salteaua neacoperită. Nu voiam să murdăresc totul. Mi se părea o impietate.

Călugărițele ne aduseseră în odaie și multe jucării frumoase, dar vederea lor m-a înfuriat. Jucăriile erau pentru copii. Eu aveam unsprezece ani, însă de acum nu mai știam cum să mă joc. Aveam nevoie doar de atenție, dragoste și tandrețe. La Auschwitz mă străduisem să rămânem în viață, Miriam și cu mine. Acum nu mai voiam decât să ajung acasă, iar călugărițele nu știau ce să facă cu noi, fiindcă ne considerau orfane.

Am vorbit în numele meu și al lui Miriam:

— Suntem gemene. Ea se numește Miriam, iar eu sunt Eva Mozes. Pe tatăl nostru îl cheamă Alexander, iar pe mama Jaffa. Suntem din Porț.

Le-am vorbit în maghiară, fiindcă nu știam poloneza; după aceea un translator ne traducea cuvintele. Conversația a durat mult timp.

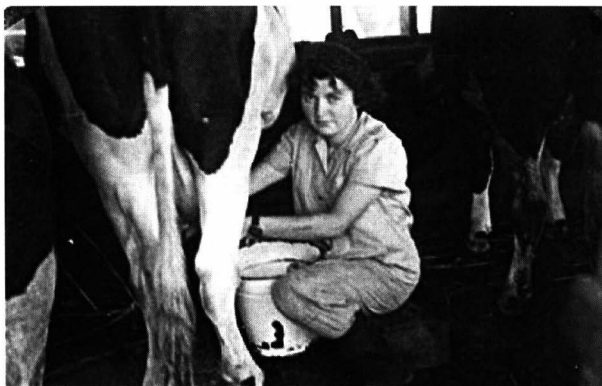
Cei doi copii din față sunt Eva (stânga) și Miriam (dreapta).

Eva și Miriam, liceence în Cluj.

Familia Csengeri, după război. Părinții, Zvi și Rosie, sunt în mijloc. Gemenele, Yehudit și Lea, sunt de o parte și cealaltă, iar fiul, Michael, este ținut de Zvi.

Eva mulgând o vacă.

Rândul de sus (de la stânga la dreapta): Eva, Mickey Kor, Miri, nepoata lui Mickey, fratele Șlomo și cumnata Sara. În față este AuȘalom, nepotul lui Mickey.

Eva și Miriam la Auschwitz, 1991.

De la mijloc stânga, Rina Kor (ținând documentul), Alex Kor, Eva Mozes Kor și dr. Münch la Auschwitz în 1993, semnându-și declarațiile.

Eva, cu fiole nefolosite de substanțe utilizate în experimente. Conținutul fiolelor nu este cunoscut; n-au fost niciodată deschise sau testate.

— Unde sunt părinții voștri? au întrebat călugărițele.

— Nu știu.

— Cine va avea grijă de voi?

— Nu știu. Vrem să mergem acasă, le repetam întruna.

Călugărițele ne-au explicat:

— Copiii nu pot fi lăsați să plece, dacă nu au părinți.

— Dar noi avem părinți, i-am răspuns.

— Unde?

— Trebuie să mă duc acasă, ca să aflu dacă ei s-au întors din lagăr, am spus.

Acum, când noi eram în siguranță, mai puteam spera să-i găsim pe mama, papă și pe surori.

Călugărițele ne-au spus că nu puteam pleca până nu exista cineva care să aibă grijă de noi. Prin urmare, trebuia să rămânem acolo.

Nu mi-a plăcut să locuiesc într-o mănăstire catolică. Eram înconjurată la tot pasul de cruci, crucifixe și picturi ale Fecioarei cu Pruncul, care mi se păreau străine. Tânjeam după ceva mai familiar. M-am întrebat ce ar fi crezut tatăl meu, care era evreu religios practicant, dacă ne-ar fi văzut pe Miriam și pe mine într-o mănăstire. Călugărițele nu au încercat deloc să ne convertească, dar era foarte straniu să stăm acolo.

Fete mai mari care supraviețuiseră și ele Auschwitzului și care locuiau tot în mănăstire ne-au spus că puteam merge în orașul Katowice, unde să ne plimbăm cu tramvaiul fără să plătim bilet. Era suficient să ne arătăm numerele tatuate pe brațe. Ne-au mai spus că nu trebuia să vorbim poloneza, și că de fapt nu trebuia să vorbim deloc. Am răsuflat ușurate, deoarece noi știam în principal maghiara.

Ne-am dus în Katowice și am descoperit că ne spusese rădăvărul: puteam să ne plimbăm gratuit cu tramvaiele. De nenumărate ori, Miriam și cu mine am mers cu tramvaiul dintr-un capăt în celălalt al orașului. Bucuria pură de a fi libere,

de a simți vântul suflându-ne pe lângă obraji și de a fi în stare să alegem ce să facem în continuare era absolut eliberatoare.

De la fetele mai mari am aflat că unii supraviețuitori din Auschwitz erau ținuti într-o tabără din Katowice pentru persoane strămutate, iar printre ei se afla și prietena noastră, doamna Csengeri, împreună cu gemenele ei. Într-o zi m-am gândit la un plan care să ne scoată din mânăstire.

— Haide, Miriam, i-am spus surorii mele. Vom merge în vizită la doamna Csengeri.

— De ce? a întrebat Miriam.

— Nu pune întrebări, ci vino cu mine.

Ne-am urcat într-un tramvai și ne-am dus în tabără. Când am găsit-o pe doamna Csengeri, am început să turui ca o moară stricată.

— Dumneavoastră ați fost prietena mamei, i-am zis. Nu vrem să stăm în mânăstire, dar nu ne dau voie să plecăm, pentru că nu ne putem găsi părinții.

— Da, știu, mi-a răspuns. De ce-mi spui însă toate astea?

Am făcut o pauză, apoi am izbucnit:

— Nu vreți să semnați o hârtie prin care să declarați că sunteți mătușa noastră și să ne scoateți de acolo, pentru a putea merge la noi acasă?

La început, doamna Csengeri n-a spus nimic. În cele din urmă, a rostit:

— Bine. Voi merge cu voi la mânăstire și voi semna actele. A făcut o pauză după care a adăugat: Iar apoi vă voi lua la mine acasă.

Am fost copleșită de fericire.

În martie 1945, eu și Miriam ne-am mutat în tabără cu doamna Csengeri și ficele ei. Locuiam într-o baracă, într-o odaie pe care o împărțeam cu doamna Goldenthal și cei trei copii ai ei.

Băieții gemeni ai doamnei Goldenthal, Alex și Erno, erau de vârsta noastră și fuseseră la Auschwitz, ca și noi, pentru experimentele lui Mengele. Doamna Goldenthal stătuse cu ei și ulterior am aflat că ascunsese un copil mai mic, Margarita, sub fusta ei lungă. Venise în lagăr cu copila ascunsă sub fustă și o ținuse acolo tot timpul, chiar și în barăcile naziste, unde o băga pe Margarita sub saltea la inspecții. Celelalte femei o ajutaseră să-și ascundă fata.

Acum, doamna Goldenthal și doamna Csengeri s-au îngrijit și de noi. Ne-au spălat și ne-au fiert hainele. Ne-au scăpat de păduchi. Doamna Csengeri a croit pentru Miriam și pentru mine rochii din uniforme sovietice kaki. Când am îmbrăcat rochia aceea m-am simțit din nou fetiță. Doamna Csengeri ne-a făcut rost până și de mâncare specială. Miriam și cu mine aproape că am simțit din nou că facem parte dintr-o familie, fiind îngrijite de adulți, la fel ca în trecut.

Soldații sovietici care se ocupau de tabără ne dădeau pâine și câte o jumătate de rublă pe săptămână, cu care să ne cumpărăm orice doream. Uneori, eu și Miriam mergeam la piața în aer liber din oraș ca să cumpărăm un măr. De obicei, căpătam hrană simplă, cum ar fi pâine, supă de cartofi și carne, care să ne umple stomacul. Un măr reprezenta un lux de care ne bucuram.

Într-o dimineață, după o lună și jumătate, doamna Csengeri m-a trezit dintr-un somn adânc.

— Strângeți totul, mi-a spus, fiindcă ne mutăm de-aici.

Miriam și cu mine ne-am strâns laolaltă lucrurile, după care, în rochițele kaki identice și ținându-ne de mână, ne-am urcat într-un tren împreună cu grupul nostru mic. Nu știam încotro plecam, dar știam unde am fi vrut să ajungem. Nu-mi doream decât să-mi găsesc părinții sau pe cineva din adevărata mea familie. Nu-mi doream decât să merg acasă.

CAPITOLUL XII

Plecarea spre casă s-a făcut sub supravegherea soldaților sovietici. Miriam și cu mine am părăsit Polonia împreună cu doamna Csengeri, doamna Goldenthal și copiii lor. Deși călătoream tot într-un vagon pentru vite, acesta diferea mult de cel cu care sosisem la Auschwitz. Nu era aglomerat și existau cușete suprapuse cu saltele confortabile. Nouă ne plăcea să stăm în ultima cușetă de sus și să privim pe ferestre, care nu mai erau acoperite cu sârmă ghimpată. Noaptea primeam oricât de multe pături doream. Eu și Miriam dormeam îmbrățișate. Nici acum nu discutam despre ce simțeam, ori despre ce se întâmpla. Ne țineam pur și simplu în brațe, tăcute.

În timpul zilei ușile vagonului erau lăsate deschise și adesea Miriam și cu mine stăteam așezate în ușă, cu picioarele legănându-se afară. Trenul mergea atât de încet, încât aproape că ai fi putut alerga alături de el. Vântul ne mângâia fețele, iar aerul proaspăt se simțea minunat. Ne plăcea să ne uităm cum treceam pe lângă câmpii și dealuri. Era primăvară. Florile îmboboceau, păsărelele ciripeau.

De acum nu mai eram în pericol. Eram libere.

Uneori, trenul se oprea câte cinci-șase ore. Coboram, iar doamna Csengeri aprindea un foc micuț între două cărămizi și gătea ceva într-o oală. Sovieticii ne dădeau pâine și rații, dar și noi ne luasem alimente. Nu mai trebuia să-mi fac griji pentru hrana noastră. Această responsabilitate o preluase doamna Csengeri, și nu s-a plâns niciodată. Când conductorul anunța că trenul era pe punctul de a pleca, săream repede înăuntru.

Ne îndreptam către România. În vagon cântam și povesteam. Doamna Csengeri și doamna Goldenthal spuneau că vor păstra uniformele vărgate de deținuți pe care le purtaseră la Auschwitz și că vor înștiința lumea întreagă despre cele petrecute acolo.

— Voi spune povestea mea, repeta doamna Csengeri. Voi spune ce ne-au făcut monștrii aceia.

Pe atunci nu înțelegeam de ce era atât de important lucrul acesta. Nu-mi puteam imagina cine ar fi dorit să știe de Auschwitz, însă femeile discutau întruna despre asta. Ele se întrebau de asemenea dacă le supraviețuiseră soții. M-am întrebat și eu dacă în afară de Miriam și de mine mai trăia cineva din familia mea. Nimeni nu știa cu adevărat.

Uneori, treceam prin sate și orașe care fuseseră distruse de bombardamente. Peste tot, clădiri din cărămidă în ruină, moloz, dărâmături. Unele locuri păreau complet abandonate. Am mers din Katowice, aflat în Polonia, spre Cernăuți, din apropierea graniței cu România. La marginea orașului am fost găzduite într-o tabără care părea să fi fost un lagăr de muncă forțată sau un ghetu. Am rămas acolo două luni și am crezut că ne apropiam de casă.

Într-o după-amiază ni s-a spus să ne strângem lucrurile și am fost îmbarcați în alt vagon pentru vite cu cușete suprapuse. După ce trenul a mers un timp, adulții și-au dat seama că ar fi trebuit să fi ajuns deja în România; Transilvania redevenise parte a României, nu mai era în Ungaria. Doamna Csengeri a urmărit indicatoarele și ne-a anunțat că, dimpotrivă, ne afundam în Uniunea Sovietică. Când trenul a început să urce un deal, unii au sărit din vagon și s-au îndepărtat de calea ferată.

„Unde se vor duce?” m-am întrebat. Ani de zile m-am gândit ce s-a întâmplat cu oamenii aceia. Abia mai târziu am

înțeles că mulți erau speriați de Uniunea Sovietică și nu doreau să trăiască în regimul comunist.

După o săptămână am ajuns la un lagăr pentru refugiați din Sluț, aproape de Minsk, în Uniunea Sovietică, unde am locuit două luni, alături de foști deținuți din toată Europa. În cele din urmă, am fost grupați în funcție de țara de origine.

Într-o zi din octombrie am pornit înapoi spre România. Prima escală a fost Oradea, orașul doamnei Goldenthal. Ea și copiii ei au ajuns acasă. Cât de invidioasă m-am simțit! Doream să ajung și eu la casa mea! În noaptea aceea am stat într-un hotel de lângă gară și am cinat acolo. Mâncarea a fost minunată: cartofi la cuptor cu ouă ochiuri, bine asezonate, iar ca desert mere și înghețată. În sfârșit, ne simțeam și noi sătule după ce terminam de mâncat. O agenție evreiască ne-a dat bani pentru achitarea notei de plată. În toate orașele în care trăiseră evrei existau acum agenții evreiești care se ocupau de persoane strămutate ca noi și de reunirea familiilor.

În ziua următoare ne-am îmbarcat în alt tren și am pornit spre sud, către orașul doamnei Csengeri: Șimleul Silvaniei. Ea ne-a invitat să dormim noaptea la ea acasă. Dimineață i-am mulțumit fiindcă avusese grijă de noi și am luat primul tren spre satul nostru, Porț.

Când trenul s-a oprit și conductorul a anunțat „Porț!”, am recunoscut imediat gara. Ținându-ne de mâini, Miriam și cu mine am suit până în vârful dealului, apoi am început să coborâm spre satul nostru.

— Să mergem acasă, am spus.

Trebuia s-o văd. Nu știu sigur ce anume mă așteptam să găsesc. Oare casa avea să fie așa cum o lăsasem, poate doar nițel răvășită în lunile cât lipsisem? În mintea mea, „acasă” însemna Miriam și cu mine, surorile și părinții noștri, gospodăria și animalele. Întorcându-mă acasă, trebuia să găsesc măcar o parte

din toate astea, nu? Mi-am îngăduit să sper că ne va aștepta ceva bun.

Am traversat satul, ținând-o de mână pe Miriam. Purtam rochițele făcute din tunicile sovietice kaki, iar în picioare aveam tot pantofii din lagăr, care erau cu aproape două numere mai mari. Când făceam un pas, botul pantofului lipăia, lovindu-se primul de sol. Sătenii au ieșit din case și au şușotit între ei. Nimeni nu ni s-a adresat în mod direct. Se holbau pur și simplu la noi cum mergeam pe stradă. Miriam și cu mine continuam să semănăm leit. Am avut senzația clară că oamenii știau cine eram.

Când ne-am apropiat de casa noastră, inima a început să-mi bată atât de tare, încât o puteam auzi bubuind. Abia așteptam să ajung la poartă. În sfârșit – aveam să fim din nou acasă! Amintirile mele despre casă însemnau lucruri și vremuri frumoase; paturi calde și haine pe măsura noastră, o mamă care ne gătea, un tată care ne punea pâinea pe masă. Familia mea.

Însă nu mai rămăsese nimic din toate acelea. Absolut nimic, doar pământul necultivat și pereții despuiați ai unei case pustii.

Totul părea neîngrijit. Abandonat. Mi-am dat seama imediat că papă și mama nu se întorseseră. Ei n-ar fi lăsat niciodată buruienile să crească atât de înalte. Ei n-ar fi lăsat niciodată casa în paragină.

În clipa aceea, eu și Miriam am știut că noi două eram singurele supraviețuitoare ale familiei Mozes. Nu mai trăiau nici bunica, nici bunicul Herș – principalul motiv pentru care mama nu plecase în Palestina. Nu mai trăia nimeni.

Continuând să ne ținem de mâini, am intrat în casă. Am fost surprinse când Lily, cățelușa mamei, un teckel roșcat, mic, a apărut în goană să ne întâmpine, lătrând și dând din coadă. După atâta timp, Lily era tot aici! Cred că ne-a recunoscut,

pentru că ne-a lins mâinile când ne-am aplecat s-o mângâiem. Căinii evrei nu erau duși în lagărele de concentrare, ci doar oamenii evrei.

Casa era murdară – și pustie. Totul fusese prădat. Mobilier, perdele, veselă, așternuturi, sfeșnice – totul. Am trecut dintr-o odaie în alta, căutând orice amintiri, orice rămășițe din viața pe care o dusesem cândva. Am găsit doar trei fotografii moto-lite și aruncate pe jos. Le-am ridicat și le-am păstrat.

Una dintre ele le arăta pe surorile mele mai mari, Edit și Aliz, cu trei dintre verișoarele noastre. În alta erau Edit, Aliz, Miriam și cu mine, și cu profesorii noștri; fusese făcută în anul 1942. A treia fotografie era chiar ultima care fusese făcută cu toată familia mea, în toamna anului 1943. În fotografia aceea alb-negru, eu și Miriam purtam rochițele roșii de Burgundia. Era unica dovadă ce-mi rămăsese că, odinioară, nu cu mult timp în urmă, avusesem o familie. Miriam și cu mine am mai zăbovit șase-șapte ore, umblând prin toată gospodăria. Pomii fructiferi nu dispăruseră și am mâncat prune și mere, dar sătenii culeseră majoritatea fructelor. Pe la mijlocul după-amiezii a sosit verișorul nostru Șmilu. Mătușa Irena, sora cea mică a tatei, îi trimisese vorbă să vină și să ne ia. Ulterior am aflat că ea ne dăduse de urmă prin Crucea Roșie. Miriam și cu mine ne-am numărat printre ultimii evrei care s-au întors în Transilvania, dar mătușa Irena citise cu atenție tot timpul listele, pentru a vedea dacă supraviețuise cineva din familia noastră. De aceea știuse cu exactitate când trebuia să sosească trenul nostru în Porț și-l contactase pe Șmilu.

Șmilu avea douăzeci de ani și locuise într-un sat din apropiere. Și el fusese închis la Auschwitz și era singurul supraviețuitor din familia lui. I-am spus că vecinii furaseră tot.

— Da, a spus, știu.

Șmilu luase înapoi de la vecini un pat, o masă și două scaune, și-și amenajase o cameră în bucătăria de vară a gospodăriei

noastre. Lucra pământul și se îngrijea de Lily. Cățelușa venea și pleca, hrănindu-se cu resturi de prin curțile oamenilor.

L-am întrebat pe Șmilu ce știa despre părinții noștri.

— N-am văzut pe nimeni din ai voștri, ne-a spus. Știu doar că mătușa Irena a supraviețuit și vă așteaptă.

Și ea fusese trimisă într-un lagăr de concentrare, dar se întorsese în luna mai.

Nu mă simțeam în largul meu în casă, deși era căminul nostru. Nu simțeam că aş mai fi aparținut acelui loc. Eu și Miriam nu mai aveam cămin, nu mai aveam părinți, nu mai aveam surori. Dar ne aveam încă una pe cealaltă.

Am plecat cu vărul Șmilu. Sătenii au stat în porți și ne-au privit în tăcere. Eram furioasă pe ei, însă n-am spus nimic. Ne-am urcat într-un tren care avea să ne ducă pe Miriam și pe mine la Cluj, orașul mare unde aveam să ne reunim cu mătușa.

Cumva urma să ne croim o viață nouă.

CAPITOLUL XIII

În următorii cinci ani, între 1945 și 1950, Miriam și cu mine am locuit cu mătușa Irena, care avea un apartament mare într-o casă din Cluj.

Înainte de război, eu și Miriam ne bucurasem întotdeauna atât de vizitele pe care le făcusem mătușii, cât și de vizitele pe care ni le făcuse ea. Mătușa Irena călătorea mult împreună cu soțul ei și ne povestea despre vacanțe petrecute pe Riviera franceză și la Monte Carlo. Ne plăcea s-o ascultăm și să-i vedem blănurile și bijuteriile. Fiul ei era vărul nostru favorit.

La un an sau doi după ce am sosit în Cluj, am început să descoperim însă că libertatea nu era ceea ce crezusem că va fi. România era condusă acum de comuniști. Partidul Comunist era unicul partid politic și deținea puterea absolută. Securitatea îi aresta pe toți cei care se opuneau guvernului, le confisca bunurile oamenilor și le dădea țăranilor.

În timpul războiului, naziștii o siliseră pe mătușa Irena să lucreze într-o uzină de bombe din Germania. Soțul și fiul ei pieriseră în lagărele de concentrare. Când se întorsese la Cluj, mătușa descoperise că majoritatea bunurilor îi fuseseră confiscate de comuniști. Statul îi permisesese totuși să-și păstreze casa, fiindcă era văduvă de război și supraviețuitoare a lagărelor de concentrare. Se măritase cu un farmacist, și el un supraviețuitor al lagărelor naziste.

Am locuit toți împreună, însă nu formam o familie adevărată. Știam că mătușa ținea la noi, deoarece fusese singura rudă care consimțise să ne găzduiască, dar nu ne îmbrățișa și nu ne

săruta, și nici nu ne vorbea cu blândețe. Eu și Miriam tânjeam după afecțiune și după o mamă iubitoare.

Mătușa Irena avea și acum covoare persane, o colecție de porțelanuri și haine de la marile case de modă care-i rămăseseră dinainte de război. Comorile acelea îi reaminteau de viața bună pe care obișnuise s-o ducă și, în mod ciudat, păreau să însemne pentru ea mai mult decât prezența noastră.

Miriam și cu mine nu ne simțeam în largul nostru în apartamentul acela măreț. Noi eram neglijente și dezordonate, niște copile de unsprezece ani care se întorseseră din barăcile Auschwitzului. Locul nostru nu era la Auschwitz, dar nici în apartamentul elegant din Cluj.

Eu aveam coșmaruri în fiecare noapte. Visam șobolani de dimensiunea unor pisici, cadavre și ace care îmi erau înfipite în trup. După ce am aflat că naziștii fabricaseră săpun din grăsimea extrasă din corpurile evreilor, am visat că bucăți de săpun îmi vorbeau cu glasurile părinților și surorilor mele, întrebându-mă: „De ce te speli cu noi?”

Nu i-am povestit însă lui Miriam, pentru că m-am temut să nu-i declanșez și ei coșmaruri. Amândouă am început să avem probleme de sănătate și răceam frecvent. Ulcerații dureroase ne acopereau trupul, crescând până la mărimea unor mere și lăsând cicatrice. Când mătușa Irena ne-a dus la medic, am fost îngrozită – mi-l reaminteam pe dr. Mengele și pe asistenții lui în halate albe. Învățasem să nu am prea multă încredere în doctori.

După ce ne-a examinat, medicul român a concluzionat:

— Fetele acestea suferă de malnutriție, ca mulți alți copii după război. Nu este însă nimic grav și poate fi rezolvat cu vitamine și o dietă bună.

Pe atunci, vitaminele nu erau accesibile, iar alimentele puține. Pentru o pâine stăteam ore în șir la coadă. Vărul Șmilu ne aducea însă făină, cartofi, ouă, zarzavaturi și ulei de floarea

soarelui de la gospodărie. Eu și Miriam ne dădeam în vânt după uleiul acela și-l beam direct din sticlă! Lucru care o îngrijora pe mătușa Irena, dar medicul i-a spus să ne lase să-l bem, deoarece începeam să ne înzdrăvenim.

Într-o zi, cineva m-a văzut mâncând pâine albă pe veranda apartamentului și m-a denunțat la Securitate. În noaptea aceea au venit securiștii, au făcut razie în apartament și ne-au confiscat toată mâncarea. A doua zi, mătușa a construit un dulap fals, care semăna perfect cu un perete și putea fi deschis doar prin apăsarea unui buton. Din clipa aceea am ascuns toată mâncarea în dulap.

Într-o noapte, Securitatea l-a ridicat fără nicio explicație pe soțul mătușii Irena. A dispărut, pur și simplu. Nu știam dacă era viu sau mort. Când ieșeam să ne plimbăm pe afară, eram mereu îngrijorate de posibilitatea de a fi urmărite sau ascultate. Oricine te putea denunța la Securitate.

Viața în România comunistă devenea tot mai grea. Guvernul controla totul, inclusiv învățământul. În prima noastră zi de școală, Miriam și cu mine am purtat rochiile kaki. Ne-am adus aminte cum mersesem la școală în Porț în rochițele roșii, dar acum toți elevii au râs de hainele noastre. Nu pierdusem decât un an și jumătate de școală și nu rămăsesem foarte în urmă cu învățătura. În același timp însă, școala ni se părea mai grea, fiindcă vorbeam maghiara, iar orele se predau în limba română.

Am fost singurele evreice din școală. Ceilalți elevi ne-au poreclit în fel și chip, în ciuda suferințelor prin care trecusem. Antisemiții din Cluj răspândiseră zvonul că un vampir evreu urmărea noaptea fetele creștine și le suga sângele. Eu și Miriam mergeam serile să mâncăm la un orfelinat, deoarece în casa mătușii Irena hrana nu era suficientă, iar când ne întorceam spre casă, eu mă întrebam de fiecare dată: „Cum va ști vampirul acela că eu sunt evreică și nu mă va ataca?”

Dar nu numai evreii erau persecutați. Condițiile erau foarte dificile pentru toți. În cele din urmă, Miriam și cu mine ne-am

pus la o organizație evreiască sionistă, pentru a ne interesa de Palestina, dar guvernul român a scos în afara legii organizația aceea.

Uneori primeam pachete de la mătușa noastră din Statele Unite. O dată ne-a trimis niște țesături, și mătușa Irena ne-a dus la croitoreasă, comandând pentru Miriam și mine trei seturi de rochii identice. Favorita noastră era cea albastră cu buline micuțe. Ne plăcea să purtăm rochii la fel pentru a atrage atenția și a-i zăpăci pe băieți. Mătușa din America ne-a trimis și haine de-a gata, însă erau măsurile pentru adulți și nu ni se potriveau.

Într-o zi a anului 1948, pe când aveam paisprezece ani, primăria a anunțat că la magazin se vor vinde pardesiuri noi. Eu și Miriam am stat la coadă toată noaptea, așteptând ca magazinul să se deschidă la ora 10 dimineața, dar au venit douăsprezece mii de oameni – pentru două sute de pardesiuri! Când ușile s-au deschis și oamenii au năvălit înăuntru, o vânzătoare, care era prietenă cu mătușa Irena, ne-a recunoscut, ne-a aruncat două pardesiuri și ne-a vârât sub o tejghea. Mai târziu le-am plătit și am ieșit cu pardesiuri ruginii identice, culoarea frunzelor de toamnă. Am purtat pardesiurile acelea până am plecat spre Israel, mult mai târziu.

În 1948, Palestina a devenit statul Israel și am început să mă gândesc că va fi un privilegiu să trăiesc într-un loc unde tata vi-sase să locuiască. Ultima dată când îl văzusem pe papă, ne pusese să-i făgăduim că dacă vom supraviețui, vom pleca în Palestina.

Miriam și cu mine am corespondat cu unchiul Aaron, fratele tatei, care trăia la Haifa, și i-am trimis o fotografie a noastră. Unchiul Aaron s-a oferit să ne ajute să emigrăm și să ne ușureze suferințele. I-am scris și l-am întrebat dacă în Israel exista ciocolată. El ne-a răspuns că acolo puteam mânca toată ciocolata pe care o doream și de asemenea toate portocalele pe care le doream. El avea să se îngrijească de noi. Ne-am gândit că Israelul suna ca paradisul!

Mătușa Irena ne-a anunțat că primise vestea că fiul ei supraviețuise și trăia în Israel. Dorea și ea să emigreze. Am solicitat toate trei vize de emigrare, iar mătușa noastră a primit-o foarte ușor, pe când eu și Miriam a trebuit să așteptăm doi ani. Guvernul nu dorea să-i lase pe tineri să plece din România, deoarece avea nevoie de ei pentru a reconstrui țara afectată de război.

Am început totuși să ne pregătim pentru călătorie. Regulile privitoare la ceea ce puteam lua cu noi se schimbau aproape zilnic. Am împachetat cu un an înainte de plecare și am trăit înconjurat de cutii pline cu obiectele pe care doream să le luăm. Pentru a părăsi țara, Miriam și cu mine trebuia să renunțăm la orice proprietăți imobiliare, iar noi mai dețineam un hectar de pământ arabil și casa din Porț. Comuniștii ne confiscaseră deja majoritatea pământurilor și le împărțiseră țăranilor. Doream însă atât de mult să plecăm, încât am semnat declarația de renunțare în favoarea statului.

Cu două luni înainte de a părăsi România, soțul mătușii Irena a fost eliberat din închisoare și a primit viză de emigrare în Israel. Nu ne-a spus însă nici măcar un cuvânt despre ce i se întâmplase, iar noi am fost pur și simplu fericite că fusese eliberat.

În iunie 1950, când eram pe punctul de a pleca din țară, guvernul ne-a informat că nu puteam lua decât ce aveam asupra noastră. În ziua când am plecat, mătușa Irena ne-a pus să ne îmbrăcăm cu câte trei rochii pe sub pardesiurile identice. Eu am învelit cu grijă în hârtie fotografiile familiei mele și le-am luat cu mine.

Am mers cu trenul până la Constanța, pe țărmul Mării Negre. Împingându-ne și îmbrâncindu-ne, ne-am așezat la coadă pentru a ne imbarca pe vapor. Eu și Miriam am fost aproape strivite și abia dacă mai puteam respira, însă ne-am ținut strâns de mâini, pentru a nu fi despărțite. Eram trei mii de oameni pe un vapor construit pentru numai o mie de pasageri și am așteptat douăzeci și patru de ore înainte de a ridica ancora.

Când ne-am desprins de la țărniș, am știut că în România nu mai rămăsese nimic pentru mine și Miriam. În ultimii cinci ani, continuasem să sper că surorile sau părinții noștri s-ar putea întoarce. Organizațiile evreiești care conlucrau cu Crucea Roșie afixau liste cu persoanele care se întorceau acasă, iar eu le parcurgeam în fiecare seară la orfelinatul unde mâncam, dar nu găsisem niciun semn despre vreun membru al familiei mele. Miriam și cu mine aveam șaisprezece ani. Trebuia să mergem mai departe.

Călătoria a fost lungă și obositoare. Zile la rând nu am văzut pământul, totuși era incitant să fim în largul mării. Întinderea nesfârșită de apă și cer, aerul curat și vântul care ne sufla prin păr ne vorbeau despre libertate și promisiuni. Mână în mână, eu și Miriam am privit delfinii care se jucau, sărind printre valuri.

În zorii unei dimineți vaporul nostru s-a apropiat de Haifa. După ce a ancorat, am rămas pe punte și am privit soarele răsărind peste Muntele Carmel din Israel. Era una dintre imaginile cele mai frumoase pe care le văzusem vreodată. Țara libertății! Cei mai mulți pasageri de pe vapor erau supraviețuitori ai Holocaustului, la fel ca noi. Toți au început să cânte Hatikva, imnul național al Israelului. Toți plângeam de fericire și cântam.

Pe când debarcam, ne-am uitat dacă ne căuta cineva. Unchiul Aaron ne-a zărit în cele din urmă și a început să ne strige numele, fluturând din brațe, ca să-l vedem. Ne-am îmbrățișat și ne-am sărutat. I-am plâns în brațe. Trecuse foarte mult timp de când sora mea și cu mine avusesem parte de dragoste reală din partea altcuiva decât noi înșine.

În pardesiurile noastre ruginii identice și cu straturi de rochii identice, sora mea geamănă și cu mine am simțit, în sfârșit, că ajunseseam acasă.

CAPITOLUL XIV

Când am ajuns la Haifa cu unchiul Aaron, am aflat că fiul mătușii Irena nu se găsea de fapt acolo. Ea născocise toată povestea respectivă pentru a obține viză de emigrare. Eu și Miriam ne-am întristat când am înțeles că verișorul nostru preferat dispăruse într-adevăr pe vecie. Am petrecut după-amiaza cu unchiul Aaron și familia lui, și am convenit ca eu și Miriam să mergem într-unul dintre satele aliya pentru tineri care fuseseră înființate de guvernul israelian. Satele se aflau pe domeniile unor ferme uriașe, unde adolescenți și tineri ca noi plantau și recoltau culturi și îngrijeau animalele. Produsele agricole obținute ajutau la hrănirea noii națiuni a Israelului.

Jumătate din zi munceam în sat, iar în cealaltă jumătate a zilei învățam la școală. Eu trebuia să culeg roșii și arahide și să mulg vaci.

Eu și Miriam am locuit în acel sat împreună cu vreo trei sute de adolescenți din multe țări. Nu toți erau supraviețuitori ai Holocaustului ca noi, iar unii locuiau aici doar pe perioada în care părinții lor se instruiau pentru diverse slujbe. După ce-am sosit, am fost împărțiți în grupuri și ne-am împrietenit. Fiecare dormitor avea o administratoare, dar ne făceam singuri curățenie în camere. Pentru prima dată de când plecasem de la Auschwitz am dormit fără coșmaruri. Nu mai trebuia să-mi fac griji pentru siguranța noastră sau pentru supraviețuire. Aici nu exista antisemitism, dimpotrivă, eram încurajați să ne sărbătorim tradițiile evreiești. În satul acela au început să ni se tămăduiască încet rănilor și suferințele.

Deși toți vorbeam graiuri diferite, am fost învățați o limbă comună: ebraica. Am deprins câteva cuvinte în chiar prima seară pe care Miriam și cu mine am petrecut-o în sat. Era vineri. În seara aceea, ca de altfel în toate serile de vineri, copiii se adunau într-o sală de mese uriașă pentru Șabat, sabbatul evreiesc. Pe mese erau lumânări și vin. Toți purtam cămăși albe. Două fete s-au ocupat de mine și de Miriam în calitate de „surori mai mari” și ne-au făcut să ne simțim ca acasă.

După rugăciuni, toți au început să cânte și să danseze hora. Eu însă nu știam cum să dansez. „Pot oare s-o fac?” m-am întrebat. „Sora” mea mai mare m-a prins de mână, „sora” mai mare a lui Miriam a prins-o pe ea de mână, și toți am format un cerc în care ne țineam de mâini. Am dansat spre dreapta. Nu știam pașii, însă i-am urmat pe ceilalți. Cu brațele ridicate, am dansat împreună, fete și băieți, cântând la unison „Hava Nagila”. Râzând, am dansat rotindu-ne în cerc, tot mai repede. Am dansat hora și m-am simțit cuprinsă de fericire. În sfârșit, Miriam și cu mine făceam parte dintr-o familie nouă, mare și primitoare.

EPILOGUL EVEI

Am trăit doi ani în satul pentru tineret din Israel. Jumătate din zi mergeam la școală, iar cealaltă jumătate munceam la fermă. Am învățat ebraica repede și în doi ani am trecut dintr-o clasă în alta, terminând în clasa a zecea. Miriam muncea pe câmp, iar eu eram mulgătoare. Eram singura fată care lucra cu șase băieți. Am învățat să spun „Te iubesc” în zece limbi diferite, ceea ce, la vârsta de șaisprezece ani, părea ceva important de știut.

În anul 1952 am fost recrutate în armată, unde Miriam a urmat cursuri sanitare și a devenit asistentă medicală. Eu am studiat desenul tehnic și am devenit proiectant. Unitatea mea era staționată la Tel Aviv și am rămas opt ani în armată, ajungând la gradul de sergent-major. Au fost ani de dezvoltare pentru mine. Am devenit un proiectant foarte bun și am învățat că eram capabilă să-mi câștig existența. Duceam totuși dorul unui cămin și al propriei mele familii.

În aprilie 1960, l-am cunoscut pe Michael Kor, un turist american care-și vizita fratele din Tel Aviv. Deși abia puteam comunica între noi, ne-am căsătorit peste numai câteva săptămâni. El mi-a spus ceva în engleză; în seara aceea am căutat cuvintele respective în dicționar și i-am răspuns: „Da”. Fusesse o cerere în căsătorie. Parcă aproape pe neașteptate, am devenit o femeie măritată care locuia în Terre Haute, statul Indiana, unde Michael trăise din anul 1947. El venise acolo după război pentru a locui aproape de eliberatorul lui din Forțele Armate SUA. Vreau să vă mărturisesc că nu-i o idee

tocmai strălucită să te măriți cu cineva fără să poți comunica într-o limbă comună. Amândoi am avut o mulțime de surprize, pe măsură ce ne-am cunoscut reciproc. De pildă, inițial el crezuse că sunt o persoană foarte tăcută. Așa cum poate ați dedus deja din memoriile acestea, lucrurile nu stau nici pe departe așa; atât doar că la momentul respectiv nu știam deloc engleza.

A veni din Tel Aviv la Terre Haute a fost ca o aselenizare. Nu știam nimic despre viața din Statele Unite, nu vorbeam deloc engleza și credeam că toți americanii sunt bogați. După câteva săptămâni am rămas însărcinată. Duceam tare mult dorul casei, îmi lipseau Miriam și prietenii din Israel, așa încât mă uitam la televizor ca să-mi înec singurătatea. Pe atunci credeam că televiziunea americană difuza numai sport și știri, deoarece acelea erau singurele genuri de emisiuni la care se uita soțul meu.

Spre surprinderea mea, într-o zi a rulat la televizor un film despre o pereche de tineri care se întâlneau, se sărutau și trăiau împreună așa cum fac tinerii. Era un show la care merita să mă uit! Am devenit fascinată de serialul respectiv, desprinzându-mi ochii de la acțiune doar pentru a nota cuvintele pe care nu le știam și pe care le căutam ulterior în dicționar. După aceea le memoram. Așa am învățat să vorbesc engleza destul de bine pentru a-mi găsi o slujbă la numai trei luni de la sosirea mea în America.

Fiul nostru, Alex Kor, s-a născut pe 15 aprilie 1961, iar fica noastră, Rina Kor, a venit pe lume la 1 martie 1963. Credeam că viața mea era completă. Cu toate acestea, experiențele din copilărie continuau să revină și să mă hăituiască. Au început petrecerile aniversare, care au ridicat o problemă, deoarece țăncii mei m-au întrebat de ce nu aveau bunici ca toți prietenii lor.

Mi-au trebuit șase ani ca să vin cu ideea înființării unei organizații care să ne ajute pe mine și pe Miriam să-i localizăm pe „gemenii lui Mengele”. În 1984, am înființat CANDLES, acronimul de la „Children of Auschwitz Nazi Deadly Lab Experiments Survivors” („Copiii supraviețuitori ai experimentelor ucigașe de laborator ale naziștilor de la Auschwitz”). Am localizat 122 de supraviețuitori care trăiau în zece țări și pe patru continente. Ca grup de sprijin, CANDLES a ajutat mulți gemeni să facă față unora dintre problemele speciale pe care le avusesem toți ca supraviețuitori ai experimentelor lui Mengele.

Odată cu trecerea timpului, Miriam a început să aibă tot mai multe probleme renale. Știam că se datorau injecțiilor pe care le primise în lagăr, dar n-am aflat niciodată ce anume îi împiedicase rinichii să crească după vârsta de zece ani. În 1987, rinichii i-au cedat. I-am donat rinichiul meu stâng, care a ajutat-o să trăiască până pe 6 iunie 1993. Nu am aflat niciodată cu ce fusese injectată ea, sau oricare dintre noi. Continui să caut însă și sper să descopăr aceste informații.

Moartea lui Miriam m-a afectat profund. Știam că trebuia să fac ceva constructiv în amintirea ei și de aceea am inaugurat în 1995 Muzeul Holocaustului și Centrul Educativ CANDLES din Terre Haute, statul Indiana. Peste cincizeci de mii de oameni au vizitat muzeul de la deschidere și până acum, în majoritate tineri.

În anul 1993 am călătorit în Germania și m-am întâlnit cu dr. Münch, care fusese medic nazist la Auschwitz. În mod surprinzător, a fost foarte amabil cu mine. Încă și mai surprinzător, am constatat că-l plăceam. L-am întrebat dacă știa ceva despre camerele de gazare de la Auschwitz. Mi-a răspuns că ceea ce știa îi alimentau coșmarurile cu care trăia zi de zi. A continuat, povestind:

— Oamenilor li se spunea că vor face duș și li se cerea să țină minte numărul cuierului unde-și lăsaseră hainele și să-și lege pantofii laolaltă cu șireturile. După ce camera de gazare se umplea complet, ușile erau închise ermetic și etanșate. Din plafon se deschidea o fantă prin care cădeau pe podea granule de mărimea unor pietricele. Nu știu cum, dar granulele acelea se comportau ca zăpada carbonică și sublimau, transformându-se în gaze. Gazele începeau să se ridice de la podea. Oamenii încercau să scape de gazele care urcau, suindu-se unii peste alții. Cei mai puternici sfârșeau în vârful unui morman de trupuri contorsionate și învălmășite. Când cei din vârful mormanului încetau să se mai miște, știam că toți muriseră – noi priveam înăuntru printr-un vizor.

Dr. Münch semna certificatele de deces în masă; pe ele nu existau nume, ci se menționa doar că erau două mii sau trei mii de morți.

L-am asigurat că toate acele informații erau foarte importante, fiindcă eu nu știam cum funcționaseră camerele de gazare. L-am întrebat dacă ar fi fost de acord să vină cu mine la Auschwitz în 1995, când urma să celebrăm a cincizecea aniversare a eliberării noastre din lagăr. L-am întrebat de asemenea dacă era de acord să semneze o declarație despre cele ce spusese că văzuse și făcuse, și dacă ar fi acceptat să o facă chiar pe locul fostelor lagăre. Mi-a răspuns că va fi încântat.

M-am întors din Germania și am fost foarte mulțumită că voi avea un document original, validat și iscălit de un fost nazist – un participant, nu un supraviețuitor sau un eliberator – , pe care să-l adaug la colecția istorică de informații pe care le păstram pentru noi înșine și pentru generațiile viitoare. I-am fost foarte recunoscătoare dr. Münch pentru că acceptase să mă însoțească la Auschwitz și să semneze documentul acela despre funcționarea camerelor de gazare, și aș fi dorit să-i

mulțumesc. Dar ce-i poți dăruia unui medic nazist? Cum îi poți mulțumi unui medic nazist?

Am reflectat la întrebarea aceea vreme de zece luni. Tot felul de întrebări mi s-au ivit în minte, până ce, în cele din urmă, mi-am zis: „Ce ar fi să-i adresez o simplă scrisoare de iertare? Iertarea mea pentru tot ce a făcut.” Am știut imediat că el ar fi apreciat-o, dar, după ce am luat decizia respectivă, am descoperit că iertarea nu este importantă pentru făptaș, ci pentru victimă. Eu dețineam capacitatea de a ierta. Nimeni nu-mi putea conferi capacitatea aceea și nimeni nu mi-o putea confisca. Asta mă făcea să mă simt puternică. Mă făcea să mă simt bine pentru că aveam putere asupra vieții mele de supraviețuitoare.

Am început să concep scrisoarea și, după multe chinuri, am finalizat câteva versiuni, dar, fiind nesigură în privința ortografiei, am rugat-o pe fosta mea profesoară de engleză să o corecteze. Ne-am întâlnit de câteva ori și ea mi-a sugerat să mă gândesc la posibilitatea de a-l ierta și pe dr. Mengele. La început am fost șocată, însă ulterior i-am promis că-o voi face, întrucât mi-am dat seama că aveam puterea de a-l ierta chiar și pe Mengele. „Interesant”, mi-am spus. „Mă simt bine că pot face asta. Dețin puterea respectivă și nu rănesc pe nimeni cu ea.”

Am sosit la Auschwitz pe 27 ianuarie 1995. Dr. Münch a venit cu fiul, fiica și nepoata sa, iar eu am venit cu fiul și cu fiica mea, Alex și Rina Kor. Dr. Münch a semnat documentul așa cum făgăduise, apoi eu am citit declarația mea personală de iertare și am semnat-o.

Imediat după aceea am simțit cum o povară de suferință mi s-a ridicat de pe umeri, o povară cu care trăisem de cincizeci de ani: nu mai eram o victimă a Auschwitzului, nu mai eram o victimă a trecutului meu tragic, ci eram liberă. Am profitat de același moment pentru a-mi ierta părinții, pe care-i urâsem

toată viața fiindcă nu ne apăraseră împotriva Auschwitzului, fiindcă nu ne ocrotiseră într-atât încât să nu ajungem orfane. Am înțeles finalmente că ei făcuseră tot ce le stătuse în putință. M-am iertat de asemenea pe mine însămi, în primul rând fiindcă-mi urăsem părinții.

Furia și ura sunt semințele care germinează război. Iertarea este sămânța păcii. Este actul suprem al autovindecării.

Consider că iertarea seamănă cu creasta unui munte foarte înalt. Un versant al muntelui este întunecat, amenințător, bântuit de furtuni și foarte dificil de escaladat. Dar cei care se străduiesc și ajung în vârf pot vedea frumusețea de pe versantul opus, care este acoperit de flori, porumbei albi, fluturi și raze de soare. Când stăm pe creastă, putem vedea ambii versanți ai muntelui. Câți oameni ar alege să coboare din nou pe cel sumbru, în loc să hoinărească pe cel însorit și plin de flori?

Am ținut peste 3000 de conferințe în toată lumea, am scris două cărți și am contribuit cu trei capitole în alte trei cărți. Sper să-i învăț pe oameni lecțiile de viață pe care le-am deprins din suferințele mele și din tragedia prin care am trecut și căreia i-am supraviețuit:

1. Nu renunțați niciodată la visele voastre, fiindcă tot ceea ce este bun în viață este posibil.
2. Judecați-i pe oameni după fapte și după caracterul lor.
3. Iertați-vă dușmanul cel mai aprig și iertați-i pe toți cei care v-au rănit – acest lucru vă va vindeca sufletul și vă va elibera.

Privindu-mi retrospectiv anii adolescenței, n-aș fi crezut niciodată că cineva ar fi dorit să mă asculte, sau că eu aș fi avut ceva important de spus. De aceea le amintesc tuturor celor care

citesc această carte : nu renunțați niciodată! Puteți supraviețui și vă puteți transpune visele în realitate.

Și aș dori să închei cu un citat din Declarația mea de Amnistie, pe care am citit-o la a cincizecea aniversare a eliberării lagărului de la Auschwitz:

„Sper ca, într-o mică măsură, să trimit întregii lumi un mesaj de iertare, un mesaj de pace, un mesaj de speranță, un mesaj de vindecare.

Să nu mai existe războaie, să nu mai existe experimente fără consimțământ în cunoștință de cauză, să nu mai existe camere de gazare, să nu mai existe bombe, să nu mai existe ură, să nu mai existe omoruri, să nu mai existe un alt Auschwitz.”

NOTA COAUTOAREI

Lisa Rojany Buccieri
aprilie 2009

Această carte a apărut datorită eforturilor mai multor oameni. În primul rând, *Am supraviețuit lagărului morții: Povestea adevărată a româncei Eva Mozes, una dintre „gemenele dr. Mengele” de la Auschwitz* se bazează pe amintirile unei singure persoane. Fost martor ocular la multe crime comise împotriva umanității, Eva Mozes Kor a fost prima care și-a exprimat dorința de a-și adapta memoriile publicate anterior, *Echoes From Auschwitz: Dr. Mengele’s Twins, The Story of Eva and Miriam Mozes* (*Ecouri de la Auschwitz: „Gemenii dr. Mengele”, Povestea lui Eva și Miriam Mozes*), într-o formă mai potrivită pentru toate generațiile de cititori.

Katie McKy a intervievat-o pe îndelete pe Eva, punându-i multe întrebări pertinente și determinând-o să-și deschidă sufletul și să se exprime într-un limbaj accesibil atât tinerilor, cât și adulților.

Susan Goldman Rubin a conceput un cadru general extins și detaliat, atât prin întâlniri personale cu Eva, cât și prin adăugarea unor cercetări valoroase și pătrunzătoare la materialele rezultate din acele întâlniri. Fără Susan, realizarea acestei cărți n-ar fi fost posibilă în timpul scurt alocat.

Peggy Tierney, editorul nostru de la Tanglewood Books, a fost de ani buni o susținătoare plină de entuziasm a Evei, prin câțiva scriitori și un număr uriaș de ciorne. Ea știa că Eva avea

de spus o poveste importantă și era convinsă că trebuia spusă. Vreau să-i mulțumesc lui Peggy pentru că a crezut în capacitatea mea de a lua aceste materiale și de a scrie cartea de față într-un stil care să reflecte adevărul, așa cum și-l amintește Eva, și în același timp să-i aducă povestea la viață, astfel încât cititorii s-o poată retrăi în paginile acestea. Nu pot decât să sper că publicul va ajunge la concluzia că eforturile noastre au meritat.

Pentru mine a fost un privilegiu să lucrez la acest proiect important, transmițând povestea Evei Mozes Kor unei generații noi de cititori. Nu mai există mulți copii supraviețuitori ai Holocaustului, cu atât mai puțin din „gemenii lui Mengele” care să fi apucat să-și fi spus povestea. Eva însă a făcut-o. Iar povestea este spusă cu glasul ei, la persoana întâi, ca o adultă care dă timpul înapoi cu șaiszeci și cinci de ani, atunci când o fetiță care, strângând mâna tremurândă a gemenei ei identice, a fost adusă la porțile ororii – și a supraviețuit.

BIOGRAFIILE AUTOARELOR

Eva Mozes Kor locuiește în Terre Haute, statul Indiana. În anul 1985, a înființat o organizație pentru „gemenii lui Mengele” care au supraviețuit și a exercitat presiuni asupra guvernelor pentru a-l căuta pe Josef Mengele. În anul 1995, a inaugurat un mic muzeu al

Holocaustului în Terre Haute, care s-a dezvoltat, devenind Muzeul Holocaustului și Centrul Educativ CANDLES, în care Eva continuă să ofere tururi și să țină prezentări, mai ales elevilor. Este o conferențiară recunoscută, atât pe plan național, cât și internațional, abordând subiecte legate de Holocaust, etică medicală, iertare și pace. A fost prezentată în multe producții mass-media, printre care emisiunile TV „60 Minutes” și „20/20” și este subiectul documentarului *Forgiving Dr. Mengele* (*Iertându-l pe dr. Mengele*). Continuă să lucreze ca agent imobiliar în Terre Haute.

Site-ul Web al muzeului este
www.candlesholocaustmuseum.org.

Lisa Rojany Buccieri a scris peste 100 de cărți pentru copii, unele dintre ele recompensate cu premii și cu titlul de bestseller. Este de asemenea redactor de carte și director executiv editorial, cu peste 20 de ani de experiență în domeniu, și coautor principal al cărții *Writing Children's Books for Dummies*. După ce a contribuit la înființarea a patru edituri, Lisa își conduce acum propria ei afacere: Editorial Services of L.A. A fost director editorial la Golden Books, Price Stern Sloan/Penguin Group USA, Intervisual Books, Gateway Learning Corp (Hooked on Phonics) și Intervisual Books. Lisa locuiește cu familia ei în Los Angeles și poate fi contactată la www.EditorialServicesofLA.com.

PERMISIUNI PENTRU REPRODUCEREA FOTOGRAFIILOR

Fotografiile porții de intrare la Auschwitz, din interiorul lagărului și ale peronului de triere de la paginile 57 și 58, precum și cele ale familiei Csengeri de la pagina 94 sunt reproduse prin amabilitatea Muzeului Memorial al Holocaustului din Statele Unite. Opiniile exprimate în această carte și contextul în care sunt folosite imaginile nu reflectă în mod necesar opiniile sau politica, și nici nu implică aprobarea sau susținerea Muzeului Memorial al Holocaustului din Statele Unite.

Fotografia din interiorul lagărului de la Auschwitz de la pagina 58 și imaginea șinelor ferate de pe coperta patru sunt reproduse prin amabilitatea Muzeului de Stat Auschwitz-Birkenau din Oświęcim, Polonia.

„Am supraviețuit lagărului morții” este o rememorare a copilăriei distruse de regimul nazist. Este descrisă România din timpul războiului, viața evreilor înainte de înăsprirea condițiilor și trimiterea acestora în lagăre de concentrare, chinurile la care au fost supuși „gemenii lui Mengele”, cum au fost numite mai târziu aceste victime, lupta continuă pentru supraviețuire.

Eva Mozes Kor s-a născut în 1934 în Porț, Transilvania. În prezent trăiește în Indiana. Sora ei a murit în 1995, de o formă rară de cancer, cel mai probabil provocat de experimentele din Auschwitz. Eva Mozes este una dintre puținele supraviețuitoare ale Holocaustului, care, împreună cu sora ei geamănă, Miriam, a fost subiectul experimentelor doctorului Josef Mengele la Auschwitz. Ambii părinți și două surori mai mari au fost uciși în lagăr.

În 1984 a fondat Candles (un acronim pentru „Copii ai Auschwitz-ului care au supraviețuit experimentelor de laborator”), prin care a reușit să găsească alți 122 de gemeni care au rezistat experimentelor lui Mengele. Prin această fundație a încercat să învețe publicul despre Holocaust, dar și despre puterea iertării.

A devenit cunoscută în toată lumea după ce și-a făcut publică iertarea față de naziști. Povestea sa a fost explorată mai târziu în documentarul „Iertându-l pe Mengele”.

„A fi în Auschwitz era ca și cum ai fi într-un accident de mașină în fiecare zi. Atât de des se întâmplau lucruri groaznice.”

„Le-am dat sângele nostru, corpul nostru, demnitatea noastră și, în schimb, ne lăsau să trăim încă o zi. Nu îmi amintesc nici măcar un singur geamăn care să nu fi cooperat.”

ISBN: 978-606-910-133-9

Distribuție la:

tel./fax: 021.222.83.80

e-mail: carte@meteorpress.ro

www.meteorpress.ro